Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXII., št. 274 | Ljubljana, sobota 28. novembra 1942-XXI | Cena cent. 80

Uprava in uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštno-čekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljskim Jutrom« Lir 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Zmagovit spopad oklopnih vozil v Tunisu

V Cirenajki zavrnjeni sunki močnih sovražnih izvidnic
Bombardiranje sovražnih čet v zaledju

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je objavil 27. novembra naslednje 916. vojno poročilo:

Na fronti v Cirenajki so bil sunki močnih sovražnih izvidnic zavrnjeni.

V Tunisu se je spopad oklopnih voz zaključil v korist sil Osi, ki so pokončale mnogo sovražnih oklopnih voz.

Letalski oddelki so z vidnim uspehom obnovili na dveh odsekih akcije z obstreljevanjem in bombardiranjem stoječih in premikajočih se sovražnih čet.

Britansko letalstvo je izgubilo pet letal, ki so jih v boju zbili nemški lovci.

Polet, ki je bil včeraj zvečer izvršen nad okolico Catanie, je povzročil omejeno škodo. Med civilnim prebivalstvom niso bilo javljene nikake žrtve.

Trije letalski generali vitezi Savojskega reda

Rim, 26. nov. s. Njegovo Veličanstvo Kralj in Cesar je na predlog Ducejev blagovolil imenovati za viteze savojskega vojaškega reda letalske divizijske generale Silvia Scaronija, Alda Urbanija in Giuseppa Biffija zaradi izrednih zaslug, pridobljenih v sedanji vojni.

Letalski divizijski general Silvio Scaroni, pionir italijanskega letalstva in as iz prve svetovne vojne, se je rodil v Brescii 12. maja 1893. Postal je pilot leta 1915. in bil dodeljen lovskim oddelkom V prvi svetovni vojni je dosegel 30 uradno priznanih letalskih zmag. Bil je hudo ranjen v letalskih borbah leta 1918. Odlikovan je bil z zlato kolajno, z dvema srebrnima kolajnama in z bronasto kolajno za vojaško hrabrost. Po vojni je opravljal važne posle v tujini. Bil je v letalski misiji v Argentini leta 1919., kot letalski ataše pri kraljevem veleposlaništvu v Londonu leta 1923., od leta 1925. do 1930. kot letalski ataše v Washingtonu in od leta 1935. do 1937. na Kitajskem kot šef italijanske misije. Polkovnik je postal leta 1935., letalski brigadni general zaradi izrednih zaslug leta 1937. in letalski divizijski general leta 1940. V sedanji vojni je najprvo poveljeval letalski diviziji »Borea« in je nato v decembru 1941. prevzel poveljništvo letalstva na Siciliji. Je pobočnik Nj. Vel. Kralja in Cesarja.

General Aldo Urbani se je rodil v Vitermu leta 1896. Kot podporočnik pri planincih je odšel leta 1916. na fronto in se je udeležil važnih vojnih operacij ter si pridobil zlato kolajno za vojaško hrabrost zaradi smelosti v neki vojni akciji. Kasneje je postal pilot in je nato prešel k letalstvu. Kot izredno spreten pilot je dolgo služil v raznih oddelkih. Leta 1931. je bil dodeljen v činu podpolkovnika Kr. letalski akademiji v svojstvu podpoveljnika. Kot polkovnik je opravljal v letu 1936. posle šefa glavnega stana letalstva v Libiji, nato šefa glavnega stana Oboroženih sil v Severni Afriki in poveljnika v zapadnem odseku. L. 1938. je postal letalski brigadni general in šef kabineta letalskega ministrstva, katero funkcijo je opravljal nad dve leti. V oktobru leta 1940. je napredoval v letalskega divizijskega generala. Aldo Urbani je star skvadrist in je bil odlikovan z visokimi italijanskimi in inozemskimi odlikovanji. Po pričetku tega leta je bil imenovan za poveljnika italijanskih letalskih sil na Sardiniji.

Letalski divizijski general Giuseppe Biffi se je rodil v Cornatu (Milano) 6. novembra 1885. Udeležil se je vojne 1915—18 kot topniški podporočnik in si pridobil odlikovanje za vojaško hrabrost. Leta 1926. je postal vojaški pilot in je bil uvrščen v Kr. letalstvo. Bil je podšef glavnega stana pri poveljništvu druge in prve letalske teritorialne cone. Kot polkovnik je bil l. 1935 imenovan za drugega poveljnika letalske vojne šole. Leta 1937 je poveljeval odredu bombnikov, leta 1939. pa je napredoval v letalskega brigadnega generala ter bil dodeljen poveljništvu druge eskadre in potem poveljništvu prve letalske eskadre. Kot šef glavnega stana se je zlasti izkazal v organizaciji vojaških priprav v Albaniji. V juniju leta 1940. je odšel na operacijsko področje in v juniju leta 1941. je bil poveljnik odreda bombnikov letalstva na Siciliji. V februarju letos je napredoval zaradi hrabrosti, ki jo je pokazal kot poveljnik, v letalskega divizijskega generala.

Enotna fronta delavcev in podjetnikov

Raport tajnika Stranke Esc. Vidussonija s predsedniki sindikalnih federacij delodajalcev in delavcev

Rim, 26. nov. s. Tajnik Stranke je imel včeraj na sedežu Littoria raport s predsedniki sindikalnih konfederacij delodajalcev in delavcev. Po pozdravu Duceju je Eksc. Vidussoni dal besedo predsednikom sindikalnih zvez, ki so obširno poročali o organizacijskem položaju v raznih odsekih. Tajnik PN je nato dal navodila za akcijo, ki naj se opravi v sedanjem trenutku, ko morajo biti vse energije mobilizirane in naperjene na dosego zmage ter je podčrtal potrebo, da posamezne kategorije pokažejo zrelost in zavednost, sodelujoč med seboj v polni harmoniji in v duhu medsebojnega razumevanja.

Nujno potrebno je, je rekel med drugim Eksc. Vidussoni, da profesionalne družbe opravljajo aktivno in stalno delo propagande med svojimi pripadniki ob tesnem sodelovanju s političnimi oblastmi, da prodrejo globoko v zavest in pripomorejo k jasnemu razumevanju dolžnosti, ki se nalagajo vsakemu državljanu in zlasti tistim, ki delajo v krogu gospodarstva države v vojni, katere interesi morajo biti postavljeni nad interesi kategorije. Režim pozorno zasleduje probleme, ki zanimajo vse kategorije, da bi bili rešeni v mejah sedanjih možnosti. To so problemi kakor n. pr. družinske doklade, podpora in skrbstvo v bolezni, nagrade ob 20-letnici, šolske obednice itd. Vse to so otipljivi znaki vnete pozornosti in naporov, s katerimi Režim po Ducejevih navodilih pomaga delovnemu ljudstvu. Sindikalne organizacije morajo tudi mobilizirati vse svoje energije, da so delavci lahko deležni takoj vseh ukrepov socialnega značaja, ki jih režim določa v njih prid. Potrebna je torej zdrava propaganda in pospeševanje vseh pobud, ki lahko koristijo zboljšanju delovnih pogojev. Stranka se zanima v tej dobi na primer s posebno skrbjo za pobudo podjetniških menz, katerih število stalno narašča ob popolnem zadovoljstvu delovnih množic. Tajnik Stranke popolnoma zaupa v osebno delo zveznih predsednikov, da bodo podjetniške menze vedno bolj ustrezale političnim, podpornim in socialnim ciljem, zaradi katerih so bile ustanovljene.

Eksc. Vidussoni je nato obrazložil načela politike, ki naj zajamči trdnost italijanskega gospodarstva v samem interesu vseh socialnih kategorij. V tem pogledu je nujno potrebno izpolnjevanje delovnih pogodb in tarif, da se prepreči nevarno stremljenje kupičenja delovne sile s pomočjo črne borze, kar lahko povzroči znatne motnje na področju dela in proizvodnje. Tajnik Stranke je nato omenil vprašanje porazdelitve delovne sile, poudarjajoč pomen namestitvenih uradov in opozarjajoč na potrebo zaposlevanja povratnikov, do katerih morajo sindikalni voditelji pokazati vso politično občutljivost.

Zvezni predsedniki so iznesli še razna vprašanja organizacijskega značaja; na vsa je odgovoril tajnik Stranke in povzel potek debate omenjajoč akcijo, ki jo je treba opraviti, da bo v vsakem odseku dosežen največji in najhitrejši uspeh. Eksc. Vidussoni je ob zaključku pohvalil marljivost in vero delavcev in delodajalcev, ki so mobilizirani na notranji fronti fašistične Domovine v vojni. Nad junaštvom in težkočami s prevzemom odrekanja in žrtev, z vero, ki premaguje slehrno omahovanje, ima narod, ki ga predstavljajo delovni razredi, samo eno navdahnjenje in en cilj: biti vreden zgodovinske ure in si zaslužiti srečno bodočnost fašistične Domovine v zaupanju v šefa, ki ga vodi.

Dva odlična pilota padla na polju slave

Rim, 27. nov. s. Med preiskušanjem bojnih letal sta našla slavno smrt podpolkovnik pilot Gvido Masiero in kapitan pilot Francesko Agello.

Podpolkovnik pilot **Gvido Masiero** je bil rojen v Padovi 24. avgusta 1895. V februarju 1915. je prostovoljno prešel od polka novarskih suličarjev v letalskem bataljonu ter je postal vojaški pilot. Že v decembru je odšel v operacijsko področje. Kot pilot izredne hrabrosti in posebnih sposobnosti se je odlično uveljavil med lovskimi asi. Uspelo mu je v petih mesecih vojne zrušiti sedem sovražnih letal. Zaradi udejstvovanja v vojni 1915—1918. je bil odlikovan s tremi srebrnimi kolajnami in z bronasto kolajno za vojaško hrabrost, katere si je pridobil vse z odličnimi motivacijami. Leta 1921. se je njegovo letalo »S. V. A.« udeležilo poleta Rim—Tokio. Obenem z Arturom Ferrarinom je izvedel čudovito podvzetje. Na dopustu je bil do leta 1935., nakar je bil spet poklican v službo in se je prostovoljno udeležil vojne za osvojitev Imperija, kjer se je uveljavil zopet s svojo hrabrostjo in borbenim duhom ter je napredoval v majorja zaradi vojnih zaslug. Nato se je z napadalnimi oddelki prostovoljno udeležil španske vojne in izvršil težke akcije, s katerimi si je pridobil nadaljnjo srebrno kolajno za vojaško hrabrost. V marcu leta 1941. je postal podpolkovnik. Kljub svojim letom je še naprej služil domovini kot kolavdator bojnih letal. Pri opravljanju te službe je nesreča zaključila v 47. letu njegovo čudovito letalsko življenje.

Kapitan pilot **Francesco Agello** je bil rojen v Castel Pusterlengu v pokrajini Milano 27. decembra 1902. Pilot je postal v oktobru leta 1924. Leta 1928. je bil dodeljen v činu višjega narednika brzemu oddelku v Desenzanu ob Gardiji, kjer se je popolnoma uveljavil. Leta 1929. se je udeležil z italijansko eskadro tekme za Schneiderjev pokal v Angliji ter pri tem potrdil svoje izredne strokovne sposobnosti in svojo drznost. V aprilu 1933 je pridobil Italiji svetovni rekord v brzini na Gardskem jezeru s 682 kilometri na uro v letalu »Castoldi 72«. Ta rekord je v oktobru istega leta sam premagal, ko je dosegel 709.2 km brzine na uro. Za to podvzetje mu je bila podeljena zlata kolajna za letalsko hrabrost. Zaradi izrednih zalug je postal tudi podporočnik. Še prej si je pridobil bronasto kolajno za letalsko hrabrost ter leta 1932. nagrado »Baracca«. Leta 1935. je postal poročnik in leta 1936. kapitan. Najprvo je bil v preizkuševalnem središču v Guidoniji, nato pa je bil dodeljen uradu za tehnično nadzorstvo v svojstvu glavnega kolavdatorja. Leta 1940. se mu je pripetila pri enem izmed tveganih preskuševalnih poletov nesreča, katero pa je premagal kljub rani, samo s svojo neprimerljivo izkušenostjo in prisebnostjo, ko mu je uspelo v dramatičnih okoliščinah rešiti letalo. Tedaj je bil odlikovan z drugo bronasto kolajno za letalsko hrabrost. Francesco Agello je končal svoje letalsko življenje, ko je preizkušal eno izmed letal, ki so namenjena za vojno uporabo.

Hudi udarci sovražnemu ladjevju

Spet 19 ladij s 123.000 tonami potopljenih

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 27. nov. Nemško vrhovno poveljništvo je izdalo danes naslednje izredno vojno poročilo:

Nemške podmornice so potopile na operacijskih področjih od Ledenega morja do vhoda v Indijski ocean v žilavih borbah iz konvojev in na posameznih vožnjah 19 ladij s skupno 123.000 br. reg. tonami.

S temi uspehi je bil posebno občutno zadet sovražnikov dovozni promet v severna sovjetska pristanišča in proti Srednjemu vzhodu.

Vsi sovjetski napadi na vseh odsekih odbiti

Uničena sovražna konjeniška divizija v kalmiškem ozemlju — Sovjeti so izgubili 247 tankov

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 27. nov. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je izdalo danes naslednje poročilo:

V kalmiškem ozemlju je bila masa neke sovjetske konjeniške divizije od nemških in rumunskih čet uničena oziroma razpršena. Več baterij je bilo pri tem zavdejanih, zajetih pa več sto ujetnikov in mnogo plena.

Vsi oklopni in pehotni napadi sovražnika na ozemlju med Volgo in Donom so se tudi včeraj izjalovili ob odličnem borbenem duhu naše vojske. 55 sovražnih oklopnih vozil je bilo uničenih, od tega 34 strmoglavcev so zadeli sovražnika z uničujočim učinkom. Oddelki vojske so na Volgi pred Stalingradom potopili dve sovražni motorni ladji.

Tudi na srednjem odseku vzhodne fronte je sovražnik z močnimi silami nadaljeval napade. Po ostrih borbah so se ti z velikimi izgubami ponesrečili. 192 sovražnih oklopnih vozil je bilo uničenih, od tega 34 s strani ene same nemške oklopne divizije. Bojna in strmoglavna letala so z dobrim učinkom nastopila proti zbirališčem oklopnih sil, kolonam na pohodu in koncentracijam čet.

Na Nevi so nemške čete pri obrambi sovražnega napada uničile 22 sovražnih čolnov.

V Cirenajki so bili močni sovražni izvidniški oddelki odbiti.

Tudi v Tunisu potekajo boji uspešno, pri tem je bilo večje število oklopnih vozil uničenih. Nemška in italijanska letala so nastopila proti sovražnim oklopnim oddelkom, kolonam na pohodu in zvezam z zaledjem. Nemški lovci so nad Sredozemljem ob dveh lastnih izgubah sestrelili 5 angleških lovskih letal.

Razen tega je britansko letalstvo ob obalah Anglije in nad francoskim obalnim ozemljem izgubilo 6 letal.

Führer je poveljniku 6. rumunske pehotne divizije generalu Lascu podelil v priznanje za odlično vodstvo in zadržanje v boju hrastov list k viteškemu redu železnega križa.

•

Zasedba Toulona

Berlin, 27. nov. s. DNB poroča, da je bilo to noč na Hitlerjevo povelje zasedeno vojno pristanišče Toulon. Ta ukrep je bil storjen zato, da bi se preprečila izdajstva degolističnih elementov. Hitler je ta ukrep sporočil s posebnim pismom poglavarju francoske države maršalu Petainu.

Moskva ne objavlja več izrednih poročil

Ponesrečila se je tudi sovjetska ofenziva na srednjem odseku — Napadalne akcije na južnem odseku so ustavljene

Berlin, 26. nov. Velika defenzivna bitka, ki jo bijejo zavezniki v področju med Donom in Volgo, dvema največjima ruskima rekama, stalno menjava svojo sliko. Sovjetsko poveljstvo je podvzelo novo ofenzivno akcijo v srednjem odseku fronte in sicer v področju na jugu od Kalinina in na jugozapadu od Toropca. Tudi ta drugi napad, ki se je začel po dolgi in silovitih topniških pripravi, so izvršile velike kopne sile ob podpori znatnih letalskih množic. Nemški glavni stan ni bil presenečen, ker je že pred časom bil obveščen o zbiranju močnih čet in vojnih sredstev na izvestnih točkah sovražnih položajev na severozapadu Moskve. Nemško letalstvo je, samo po sebi umevno, neprestano bombardiralo ta zbirališča.

Nemška vojna poročila prošlega tedna vsebujejo skoraj vedno vesti o bombardiranju sovjetskega zaledja na srednjem odseku. To dokazuje, da je nemško poveljstvo dobro spoznalo namen boljševikov ter o pravem času ukrenilo vse potrebno za obrambo pripravljajočega se sunka. Tudi ta ofenziva je po mnenju vojaških strokovnjakov strateško v zvezi z napadom Timošenkove vojske, ki je bila takisto v zvezi z angloameriškim sunkom v francoski Severni Afriki. Vendar se mora smatrati, da so se sovjetski nameni popolnoma izjalovili. V prvih bojih na odseku pri Kalininu in Toropcu so nemške čete dosegle naravnost odličen uspeh. Vsak poskus za prebitje zavezniške fronte je bil brezuspešen in le na nekaterih točkah podrejenega pomena se je sovražniku posrečilo prodreti, toda ti prodori so bili samo začasni. Ob uri, ko pišemo to poročilo, je položaj skoraj povsod popolnoma vzpostavljen in sovjetski kilni, ki so se bili vtisnili v naše položaje, so vsi odstranjeni.. Uspehi prvega dne bitke na osrednjem odseku so v Berlinu izzvali zadoščenje ter mnogo optimizma glede nadaljnjega razvoja borbe.

Kar se tiče dogodkov na južnem odseku, se vidi, da je sovjetska ofenziva že izgubila na svoji udarni sili. Po začetnih uspehih sovražnik ni dosegel nadaljnjih, kar je zasluga silovitega odpora naših čet in točne protiakcije nemškega vrhovnega poveljstva. Novo fazo borb lahko označimo z naslednjimi štirimi glavnimi točkami:

1. Sovjetske divizije, ki so šle v napad iz Kalmiške stepe na juzapadu Stalingrada niso mogle prodreti zavezniškega obrambnega položaja. Njihov napad se je zlomil in sovražnikove izgube na ljudeh in materialu so vedno hujše.

2. Središče ruske ofenzive je v področju severozapadno od Stalingrada Sovražno vrhovno poveljstvo zopet meri na veliko Donovo koleno. V tem področju je bilo svojčas nekoliko prodorov večjega obsega. Niz protinapadov nemških čet je zopet osvojil začasno izgubljeno ozemlje in sedaj se že beleži pojemanje sovražnih napadov, dočim branilci z izredno naglico dobivajo novih pomoči.

3. Proti nemški zaporni črti med Donom in Volgo pritiska sovražnik z vso silo. Sovjetska pehota napada brez prestanka te strateško važne točke. Na končne rezultate sovražne ofenzive na tej najobčutljivejši točki južne fronte bo treba počakati še kak dan. Danes borba še traja z nezmanjšano srditostjo.

4. Branilci zadnjih sovjetskih pozicij v Stalingradu so izvršili poskus, da bi vzpostavili zvezo z rdečimi četami, ki operirajo na severu in na jugu imenovanega mesta. Kakor v prejšnjih dnevih, tako je bil tudi sedaj vsak poskus v tem pravcu obrezuspešen in je zavezniška vojska pri tem celo osvojila nekoliko nadaljnjih skupin poslopij v mestu.

Iz tega sledi, da mir in trdno zaupanje, ki ga je pokazala Nemčija od prvega trenutka ofenzive, nista bila neosnovana. S tem v zvezi je treba tudi zabeležiti, da sicer Moskva in ostale plutokratske prestolnice še govore o velikih ruskih uspehih, kažejo pa že daleko manj navdušenja nego včeraj ali predvčerajšnjim. Tako je tudi sovjetsko vrhovno poveljstvo nenadoma ustavilo objavo izrednih poročil.

Iz Kavkaza poročajo o stalnem poslabšanju vremenskih prilik. V odseku Tuapseja in Alagira je preskrba nemških čet silno otežkočena. Gorske steze so sedaj poledenele in niso več uporabljive za tovorno živino. Tako morajo živež in municijo nositi kolone nosačev. Kdor ima le količkaj pojma, kaj to pomeni v gorah, bo lahko razumel položaj. Vendar pa se nemški ofenzivni sunki nikjer ne ustavijo in se ne bodo ustavili (Il Piccolo.)

Vedno večje izgube sovjetskih čet

Berlin, 27. nov. s. Vesti, ki so prišle z vzhodne fronte zadnjih 24 ur, potrjujejo, da se nemške in zavezniške čete z žilavostjo in z uspehom upirajo ponovnim napadom sovjetskih sil, ki jih je rusko vrhovno poveljništvo pognalo v napad na jugozapadu Stalingrada. Tudi med Volgo in Donom so hudi defenzivni boji še v teku. Nemško letalstvo je tudi tu zelo delavno, zlasti proti oskrbovalnim kolonam, ki jih skuša sovražnik poslati v prve črte. Zaradi velikih kotanj na cestah tega odseka, zaradi slabega vremena in zmešnjave imajo nemški bombniki kaj lepo priliko razbijati sovjetski tren. Tako je bilo na eni sami točki uničenih več ko 100 avtomobilov, naloženih z raznimi potrebščinami. Računajo, da je bilo včeraj med letalskimi akcijami uničenih nič manj kakor 450 sovjetskih avtomobilov.

V teku ponovnih napadov, ki so jih boljševiki izvršili s pomočjo tankov in bojnih letal, se sovražnikove izgube vsako uro znatno povečavajo. Učinkovit je bil nemški sunek proti sovjetskemu krilu, ki operira v Donovem kolenu, ter je izzval popoln polom neke boljševiške skupine, ki je doživela zlasti hude izgube ljudi in vojnega materiala.

Med Volgo in Donom se boljševikom včeraj ni posrečilo doseči nikakega uspeha, dasi so vrgli v borbo velike množine sil ob mogočni podpori oklopnih odredov. Mnogoštevilni tanki so bili uničeni, ali pa so dobili nepopravljive poškodbe. Glavnina sovražnih oklopnih sil je uvidela nemožnost prodora na tem odseku fronte in se je umaknila, pustivši na licu mesta kakih 20 napadalnih voz.

Neka četa nemških grenadirjev, delujoča na fronti ob Volhovu, je izvršila posrečeni ofenzivni sunek ter je obkolila in uničila močno sovjetsko udarno skupino. V obilnem plenu orožja in municije so grenadirji našli propagandističen letak, predstavljajoč bataljon sovjetskih žensk na pohodu proti fronti. Pod sliko je bil napis: »Nove silne rezerve na pohodu«.

Bolgarska mladina v borbi proti boljševizmu

Sofija, 27. nov. s. Zastopnik bolgarske narodne mladinske organizacije »Branik« Zahar Stoilkov je pred mnogobrojnimi poslušalci imel govor o predmetu »Mladina v borbi proti boljševizmu«.

Sofija, 27. nov. V vojaškem klubu v Plovdivu je imel predsednik bolgarskega društva »Sila potom radosti« dr. Kirhov predavanje o predmetu »Boljševizem, komunizem in Bolgarija«. Govornik je ostro napadel boljševizem ter orisal nevarnost komunizma.

Žrtve boljševizma na Estonskem

Talin, 27. nov. V zvezi z obletnico osvobojenja Estonije izpod boljševiškega jarma je objavila organizacija za preskrbo izgnancev točno število onih oseb, ki so jih boljševiki ubili, pregnali ali kako drugače poškodovali. Glasom tega spiska znaša število žrtev 60.597. Od teh je bilo vrženih v ječe 7145, postreljenih 9847, mobiliziranih, t. j. odvlečenih iz domovine pod pretvezo mobilizacije 35.155, pregnano iz njihovega delovnega kraja 1571, brez sledu pa jih je izginilo 1379.

Obletnica usodne ameriške note Japonski

Tokio, 27. nov. s. Ves japonski tisk je proslavil obletnico, ko je bila japonski vladi izročena ameriška nota, s katero je bila Japonska prisiljena braniti se z orožjem. List »Asahi« izjavlja, da pomeni 26. november 1941 za Japonsko in za svet novo dobo in da so Američani z izročitvijo te note, ki je zrcalila vso njih prevzetnost in verolomnost vzbudili neporušen sklep Japonske po osvoboditvi Azije izpod škodljivega in izkoriščevalnega anglosaškega vpliva za vedno.

List »Tokio Šinbun« zatrjuje, da je 26. november 1942 prva obletnica največje zunanjepolitične zmote, ka jo je storila Amerika. List omenja, da je Amerika skušala zavlačevati pogajanja, da bi varala japonsko vlado, ter zatrjuje, da so bile uničene najboljše tradicije ameriške zunanje politike, ko se je Amerika uklonila volji Čungkinga.

Tokio, 27. nov. s. Na sprejemu, ki ga je priredilo Društvo za zaščito prestola, je bivši japonski poslanik v Washingtonu Kurusu imel daljši govor, v katerem je poudaril zgodovinsko neizogibnost, po kateri mora vzhodna Azija razbiti anglosaški obroč. Poslanik je omenil, da sta Italija in Nemčija pravočasno spoznali isto potrebo v Evropi in priznali novi red tudi za vzhodno Azijo. Govornik je na kratko podal razvoj japonsko-ameriških odnošajev v preteklem stoletju, omenil prodor Američanov v Azijo, zasedbo Filipinov in pritisk na Japonsko po vojni z Rusijo. Podčrtal je ponovne akcije Zedinjenih držav, ki so se začele z washingtonskim dogovorom, navajal oboroženi poseg v Kitajske zmešnjave leta 1927, mandžurski incident ter tesno sodelovanje Amerike s Kitajsko, z namenom, da se kolikor mogoče gospodarsko oškoduje Japonska. Zaradi vsega tega se je Japonska odločila skleniti trojni sporazum, na kar so Zedinjene države odgovorile s tem, da so še pomnožile svoj politični in gospodarski pritisk. Ne glede na to, da je tokijska vlada vedno poskušala najti sredstev in načinov, da bi se izognila katastrofi, so se Zedinj. države pripravljale napasti Japonsko že od julija meseca 1941 dalje ter je predsednik Roosevelt gojil slavohlepne nade, da podredi Japonsko in ves svet ameriškemu gospodstvu. Zato je sedanja vojna, je dejal Kurusu, vojna na življenje in smrt. Zaključil je svoj govor z naglašanjem vedno tesnejšega sodelovanja med Japonsko in osnima silama.

Pohvala japonskega vojaka iz ust sovražnika

Curih, 27. nov. s. Največja pohvala, ki jo je kdaj doživel japonski vojak, je bila izjava nekega ameriškega mornariškega oficirja ob priliki konference tiska v Londonu, katero objavlja neki curiški list. »Japonski vojak,« je rekel ta ameriški oficir, »uboga na vsako povelje slepo. Ne ve, kaj je skrb ali strah za lastno življenje, in je do skrajnosti žilav in odporen ter se na vse načine žrtvuje. Japonec se ne umakne, če se razpriši tak japonski oddelek, je treba poiskati moža za možem v posameznih borbah, kajti Japonec se nikoli ne preda.«

Zanimiv članek dr. Göbbelsa

„Mora se izvajati politika vojne, sledeč nagibom strasti in čuta za odgovornost“

Najnovejša številka tednika »Das Reich« objavlja, kakor posnemamo po berlinskem dopisu v »Piccolu«, važen članek nemškega propagandnega ministra dr. Göbbelsa, ki med drugim piše:

»Nemci smo fanatiki objektivnosti in v tej svoji objektivnosti gremo včasih tako daleč, da iz strahu, da ne bi storili krivic nasprotnikom, škodimo samim sebi. Le prepogosto pozabljamo, da v odnosih med narodi ni mogoče uporabiti istih pravil kakor v odnosih med zasebniki. Zlasti v vojnem času je velika prednost, ako gremo naravnost proti cilju in se ne oziramo ne na desno ne na levo, upravičenosti svojega postopka pa ne iščemo v morali, temveč v uspehu. Naših sovražnikov ne bremene v tem pogledu nikaki predsodki. Prav pogosto jim ni niti do tega, da bi vsaj navidezno našli moralna opravičila za svoje akcije; samo uspehi so jim važni, ker mislijo, da je bolje, ako si sam poiščeš pravico, kakor pa da je dejansko na tvoji strani.

Kot narod se moramo še marsikaj naučiti. Navaditi se moramo, da zaslelujemo dogodke s fanatizmom in da pustimo ob strani sentimentalnosti. Nemški narod sicer lahko vzplamti v sovraštvu proti drugemu narodu, a čim se nekdo sklicuje na njegovo objektivnost in plemenitost, se že spet razneži. Mnogo časa je potem treba, preden se tudi pri nas uveljavi načelo, ki je britanskemu narodu samo po sebi umevno, da namreč, ko gre za domovino, ni važno, ali imaš prav ali ne.

Med našim narodom so nekateri, ki bi jih nobena obtožba ne zadela tako živo kakor obtožba, da imajo predsodke, ki so v nasprotju z objektivnostjo. Ti ljudje mislijo, da so pozvani, da igrajo nalogo nekakih nepristranskih sodnikov, in to celo v borbi, v kateri gre za obstoj lastnega naroda. Ker niso sposobni ljubiti svojega naroda z brezpogojno gorečnostjo, sevela tudi ne morejo sovražiti sovražnika. Pri tem gredo celo tako daleč, da opravičujejo sovražno zahrbtnost proti našemu narodu. Nič ne gane njihovo ravnodušnost. Ako čitajo v listih, da nameravajo Angleži v primeru zmage odvzeti nemškim materam otroke in jih vzgojiti po svoje, pravijo, da gre zgolj za propagando ali pa da Angleži tako pravijo, samo da nekaj rečejo. Bes, ki se zaradi tega pojavi v narodu, je njim zamo znamenje pomanjkljive inteligence.

Dobro vemo, da je kategorija teh ljudi številčno brez pomena, morda znaša manj kot eno tisočinko. Vendar pa je tudi ta neznatni odstotek lahko zadostuje, da nastane na določenih področjih mlačnost. V tej vojni je zares vse na kocki. Gre za življenje ali smrt. Kdor poleže, je izgubljen za vselej. Zato moramo sovražnika prekositi ne le v umetnosti vojevanja, temveč tudi v prenašanju porazov. Za vse Nemce mora biti nekaj logičnega in naravnega, verovati v zmago in storiti vse za njeno dosego. Pogrešna objektivnost je nevarnost, ki ogroža naš narodni interes.

Na sovražnikovo sovraštvo odgovorimo s fanatičnim sovraštvom! Kdor napada naše življenje, nima pravice do naše objektivnosti. Pripravljeni smo storiti vse in za vsako ceno, samo da dosežemo svojo svobodo. Ovire na poti k zmagi samo večajo našega bojnega duha. Morebitni neuspehi nas podžigajo k novim uspehom. V vojnem času hočemo slišati govoriti samo o vojni. Nobena žrtev se nam ne zdi prevelika, nobena pot predolga, da dospemo na cilj. Tako v veselju kakor v žalosti je naš narod strnjena falanga, ki je pripravljena za napad, prežeta domovinske ljubezni in nepomirljivega sovraštva proti sovražniku.«

Rooseveltova priznanja

Dovršena tehnika laži in potvorbe

Predsednik Roosevelt je v svojem zadnjem govoru do temelja razgalil ameriško propagando, ki z nelepimi sredstvi skuša prepričati javno mnenje o metodah in namenu vojne, objestno izzvane po predsedniku Zedinjenih držav. V dokaz prinašamo najbolj značilne točke Rooseveltovih priznanj. Ko je oni večer govoril po radiu v prostorih »New York Herald Tribune«, je dejal:

»Smatram, da bo javnost razumela, da sem izvršil znaten napor kot vrhovni poveljnik, ko sem politiko obdržal izven borbe v tej vojni. Vendar pa moram priznati, da mi je pri tem enkrat spodrsnilo. Kakih 10 dni pred volitvami je bila ena izmed naših letalonosilk torpedirana v jugozapadnem področju Tihega morja. Ni se potopila takoj, bilo pa je očividno, da ne bo mogla doseči pristanišča. Mi smo potopili eno japonsko letalonosilko in vemo, da smo nekoliko drugih obstreljevali in zadeli. Mnogo bi dali za to, ako bi vedeli ali so bile te zadete lalje potopljene ali rešene, dali so že popravljene in postavljene zopet v službo.

Ko smo prejeli vest o potopitvi te ladje, se je v kongresu in v poročevalski službi takoj dvignilo vprašanje, ali je treba zatreti vesti z bojišč. Mnenja odgovornih oblasti so bila deljena. Pri tem sem napravil napako. Udal sem se pritisku deloma zaradi možnosti, da bi javnost rekla, da je bilo poročilo zatajeno in izdano šele po volitvah, ako bi ga bili izlali dva ali tri tedne kasneje.

Kmalu nato sem prejel proteste poveljujočih admiralov iz jugozapadnega področja Tihega oceana in z našega velikega oporišča na Havajih. Ti protesti so javljali, da japonska mornarica najbrž ni imela niti pojma o potopitvi in da smo ji mi s tem na srebrnem krožniku prinesli važne informacije. Dasi smo bili toliko previdni, da nismo razodeli imena letalonosilke smo vendar nasprotniku izdali vojaško ugodnost, ki bi je sicer ne mogel imeti.

To moje priznanje dokazuje ameriškemu narodu, da je v času vojne največje važnosti pravilno vojevanje, ki naj ima za namen dokončno zmago. Prebivalstvo ve, da se mu niti ena sama osnovna pravica ne jemlje s tem, ako se kaj prikrije. To je v tem času potrebno, sicer bi nam dali Hitler, Mussolini in Tojo občutiti svoje zobe. Tisti, ki pravijo, da svobodno govorjenje stane veliko človeških življenj, ne pretiravajo. Svobodno govorjenje zavlačuje zmago, svobodno govorjenje je vlaga, ki prodira v naš smodnik. Mi pa hočemo imeti svoj smodnik suh. Imamo ogromno nalogo, ki jo moramo rešiti popolnoma združeni. Doslej smo se borili skokoma in se bomo tudi nadalje borili na ta način. Za dosego zmage si ne smemo dovoliti nikakega izmikanja. Danes ni čas za zmagoslavje. Sedaj je čas samo za borbo in za delo, da se doseže zmaga.«

Roosevelt je dalje dejal: »V mirnem času je vsaka raznolikost problema in nje rezultat predmet zanimanja in javne razprave. Toda v vojnem času mora ameriško ljudstvo vedeti, da je njegova najvažnejša naloga v borbi in delu za zmago. V vojnem času vlada ne sme sama po sebi razumevno dajati obvestil narodu. Marsikdo bo to razumel in bo razumel tudi razloge. To pomeni, da morajo oni številčno zelo maloštevilni ljudje, ki dobivajo vesti iz vsega sveta, stati izven razprav o teh dejstvih, ali pa se jih smejo dotikati le v zelo splošnih besedah. Ako bi povedali vse, kar vedo, bi neizogibno izdali mnogo, kar bi bilo dobrodošlo onim narodom, ki nas skušajo uničiti. Zato pa morajo oni, ki nimajo zanesljivih obvestil, ugibati ter se zanašati na poročila sumljive točnosti. Zaradi tega ne poznajo dejstev in je za to vrednost njihovih izjav močno omejena.

V sedanjem poteku vojne se ne smemo predajati politični kričavosti ter sodit one, o katerih vemo, da jih vodijo politični razlogi. Za dejstvo, da je ta način kritike napravil manj škode v Zedinjenih državah, nego je bilo pričakovati, gre zahvala znanemu zdravemu smislu ameriškega naroda. Vem na temelju precejšnjega izkustva, da pretežna večina ameriškega naroda, bodisi v miru kakor v vojni dobro razločuje med tem, kar čita, in med tem, kar čuje na radiu na eni strani, ter med razpravami dobro poučenih oseb, pa med besednimi puščicami iz teme.

*

Znano je že in dokazano, da se je Rooseveltova politika, ki je bila najprej naperjena k diktaturi in nato usmerjena v napadalno vojno proti Nemčiji, Italiji in Japonski, čeprav so jo prikazovali kot obrambno nujnost, vsak dan sproti hranila z lažmi. Pokličimo si v spomin srečna leta Rooseveltove vlade izza predvečera prvih predsedniških volitev l. 1933 do začetka ameriške vojne leta 1941. Ta leta so potekala v znamenju propagande, zgrajene na potvorbah in izmišljotinah, za katero so ustvarili pravo in skoro znanstveno tehniko, ki je spekulirala z učinki te ali one besede, te ali one kretnje, zvito preračunane na nekoliko primitivnega in lahkovernega duha ljudskih množic. Spomnimo se Rooseveltove silovite obtožbe proti republikanskemu režimu in Hooverjevi vladi, da bi očistil teren vseh opozicij proti svoji kandidaturi. Vsem je Roosevelt obljubljal nagel povratek blagostanja, konec brezposelnosti, svobodo trgovine. A njegova vlada, čim se je polastil predsedniškega stola, ima za seboj samo verigo neuspelih poskusov ob zelo širokem razsipanju milijard dolarjev, naraščanju gospodarske in bančne krize ter naraščanju brezposelnosti.

Spomnimo se nadalje ponovnih Rooseveltovih zagotovil v letih vojne, da bo držal deželo izven evropskega konflikta in da ne bo nikdar poslal ameriških borcev, »sinov ameriških mater in očetov«, da bi se izpostavljali in umirali izven ameriškega ozemlja, v tujih vodah in na tujih ozemljih. Samo tem svojim svečanim obljubam se ima Roosevelt zahvaliti, da je bil tretjič postavljen na predsedniški stol. A takoj nato, zavedajoč se svojega visokega položaja in na zvit način izsiljenih poobiastil, seje takoj lotil velikih programov oboroževanj in napadalne politike, ki jo je vedno prikazoval kot obrambno politiko, dokler ni končno vrgel svojega naroda v eno največjih in najbolj temnih vojn.

Toda vojna se sedaj razvija v nasprotju z Rooseveltovimi utvarami in pričakovanji. Kjer je predsednik mislil, da bo žel lahke uspehe, se je začela dolga vrsta porazov, ki dajejo narodu kaj temne izglede za bodočnost in ga izpostavljajo hudim omejitvam. Ameriški narod se pripravlja na to, da bo od Roosevelta zahteval račun za to svojo temno uro, za svojo novo krizo, ki jo jo je on ustvaril navkljub vsem drugačnim obljubam. Roosevelt se spet enkrat poslužuje sedaj molčanja, potvorbe in laži, ko si izmišlja zmage, prikriva poraze in resnico ter z malovrednimi videzi slepi ljudstvo, da bi se izognil nevarnim priznanjem, kritiki naroda ter vedno številnejši borbeni opoziciji, čeprav je ta pod nadzorstvom domovinske ljubezni. Zato pošilja svoje agente v uredništva listov in k radiu s pomirjevalnimi in utvarnimi izjavami. Zato njegova vojna poročila in njegove izpovedi kažejo toliko svetlih izgledov, obenem pa tudi tako oddaljenih od sleherne prave vojne stvarnosti.

Navzlic temu pa hoče Roosevelt iz vsega tega stvoriti neko umetnost vladanja, sredstvo vojne in zmage. Ker dobro ve, da vsaj del ameriškega ljudstva ne zaupa vestem, ki jih vlada daje o vojni, pojasnuje sedaj sam, da sta molk in potvorba dejstev vojna potreba in da zato ne smemo dvomiti, četudi se vmes vrinejo manj vesele vesti, ki ne odgovarjajo onim v uradnih poročilih in v uradnih govorih.

Poslednji govor, ki ga je imel Roosevelt pred dnevi po radiu, je v tem pogledu značilen dokument njegove politike in njegovih metod. S prebrisanimi obračanji smislov, pomešanimi s samovoljnim prikazovanjem vojnih dejstev, vabi ljudstvo ne le, naj ne klepeta preveč svobodno, temveč da naj z disciplino in zaupanjem sprejme molke in laži ameriške vlade, ki da so samo sredstvo, da se spravi sovražnik v zmoto. Na dlani je, da pomenijo ta predsednikova pojasnila tudi priznanje nerazpoloženja njegovega ljudstva, njegove duhovne potrtosti, ki ni kos manj veselim vestem. Jasno je nadalje, da narodi tega sveta lahko po predsednikovih lastnih besedah presojajo stopnjo verjetnosti vsega, kar ameriška propaganda v mejah Zedinjenih držav severne Amerike in izven njih razširja in o čemer molči glede poteka vojne. Narodi lahko sedaj tudi spoznajo izključno propagandno vrednost one velike bojne zgovornosti Rooseveltovih agentov v obliki vestnikov, ki jih je predsednik sam za potrebe ameriškega ljudstva spremenil v »besedne strelice iz teme«.

Zatemnitev od 17.30 do 6.30

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je na osnovi lastnih naredb z dne 6. junija 1941-XIX št. 42 in 9. novembra 1942-XXI št. 204 smatral za potrebno, da določi novi urnik za pravila zatemnitve ter je odredil:

Čl. 1. Od ponedeljka zvečer, dne 30. novembra 1942-XXI, dalje do nove odredbe velja dolžnost zatemnitev od 17.30 do 6.30.

Čl. 2. Neizpremenjene ostajajo druge določbe, ki jih vsebuje naredba z dne 6. junija 1941-XIX št. 42.

Ljubljana, 27. novembra 1942-XXI.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino
Emilio Grazioli

Naknadno razdeljevanje dodatnih obrokov racioniranih živil za mesec december

Prehranjevalni zavod Visokega Komisariata za ljubljansko pokrajino sporoča:

V zvezi z Ducejevim ukrepom glede razdelitve dodatnih obrokov kruha, sladkorja in riža delavcem, mladini ter otrokom, obveščamo tem potom vse prizadete razdeljevalce racioniranih živil in vse potrošnike v celi pokrajini, da bodo ta živila lahko dvignili na sledeči način:

1. Delavci bodo prejeli dodatni delež kruha za november (750 gr kruha ali 650 gr pšenične moke ali 1125 gr koruzne moke) **proti izročitvi glave dodatne živilske nakaznice SD za november.** Za prodano blago zbrane glave bodo predložili razdeljevalci pristojnim preskrbovalnim uradom enako kakor delajo to z odrezki za vsa ostala živila. Na vsako predloženo glavo jim bo preskrbovalni urad priznal zgoraj omenjeno količino pšenične ali koruzne moke.

2. Mladina od 9. do 18. leta bo prejela dodatni delež kruha za november (750 gr kruha ali 650 gr pšenične moke ali 1125 gr koruzne moke) na odrezek »1« nove dodatne decemberske živilske nakaznice »GMc«.

3. Mladina od 14. do 18. leta bo prejela dodatni delež sladkorja (100 gr) za november na nakazila za sladkor, ki bodo razdeljena upravičencem tekom meseca decembra (v mestu Ljubljani se bodo delila ta nakazila obenem z januarskimi živilskimi nakaznicami).

4. Otroci do 3. leta bodo prejeli dodatni delež riža (100 gr) in dodatni delež sladkorja (400 gr) za november na odrezek »O« (riž) in na odrezek »P« (sladkor) nove dodatne decembrske živilske nakaznice »GMa«.

Mraz v Kataloniji

Barcelona, 26. nov. s. Zadnje dni je temperatura nenadno padla v vsej Kataloniji. V Barceloni je termometer kazal davi 6 pod ničlo, v Estangentu pa je padel na 15 stopinj pod ničlo.

Izpred vojnega sodišča

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljstva Oboroženih sil Slovenija-Dalmazia, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednjo sodbo v stvari proti

Mauserju Ivanu, sinu Franca in Helene Vrlenc, roj. v Zagrebu 6. III. 1923, samskemu delavcu, nahajajočemu se v zaporu. Obtožen je bil:

a) zločina po čl. 4. naredbe z dne 3. X. 1941, ker je sodeloval v družbi, naperjeni za nasilni prevrat političnega, gospodarskega in družbenega reda v državi;

b) zločina po čl. 16. naredbe z dne 3. X. 1941, ker je sodeloval pri oboroženem krdelu, ustanovljenem za izvrševnje zločinov proti varnosti države;

c) zločina po čl. 5. naredbe z dne 3. X. 1941, ker je delal propagando za nasilni prevrat političnega in družbenega reda v državi. Zločini so bili ugotovljeni v Ljubljani meseca maja 1942-XX.

Iz teh razlogov je sodišče spoznalo Mauserja Ivana za krivega pripisanih mu zločinov in ga obsodilo **na dosmrtno ječo,** na trajni preklic opravljanja javnih služb, na zakoniti preklic, na izgubo očetovske oblasti, oporočnosti, soprogovske oblasti in na plačilo razpravnih stroškov in pristojbine za sodbo.

Ljubljana, 18. novembra 1942-XXI.

*

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljništva Oboroženih sil Slovenija-Dalmazia, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednjo v stvari proti

Seme Rozi, pok. Franca in Marije Zupanc, roj. v Krškem 9. IV. 1912, tam bivajoči, osnovnošolski učiteljici, nahajajoči se v zaporu. Obtožena je bila:

a) prevratne združbe (čl. 4. naredbe z dne 3. X. 1941 in sledečih dodatkov (ker je v nedoločenem razdobju do oktobra 1942 na Krki sodelovala pri združbi, naperjeni za nasilni prevrat političnega, gospodarskega in družbenega reda v državi;

b) sodelovanja v oboroženem krdelu (čl. 16 naredbe z dne 3. X. 1941), ker je v zgoraj omenjenih časovnih in krajevnih okoliščinah sodelovala v oboroženem krdelu, ustanovljenem za izvrševanje zločinov proti varnosti države, s tem, da je krdelu dajala obvestila vojaškega značaja ter pomagala pri rekviziciji štirih civilnih koles na Krki.

Iz teh razlogov je sodišče Seme Rozo spoznalo za krivo pripisanih ji zločinov in jo obsodilo **na dosmrtno ječo,** na trajni preklic vršitve javnih služb, na zakoniti preklic, na izgubo oporočnosti, očetovske oblasti, na plačilo razpravnih stroškov, pristojbine za sodbo ter na plačilo stroškov vzdrževanja v zaporu in v preiskovalnem zaporu. Odredilo je, da se pričujoča sodba v izvlečku objavi v »Jutru« v Ljubljani in v »Piccolu« v Triestu.

Ljubljana, 19. novembra 1942-XXI.

*

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljništva Oboroženih sil Slovenija-Dalmazia, odsek Ljubljana, je izreklo naslednjo sodbo v stvari proti

Šuštarju Francu, sinu Franc in pok. Murger Ane, roj. v Selcah 23. VIII. 1923 in tam bivajočemu na štev. 16, ogiarju, nahajajočemu se v zaporu. Obtožen je bil:

a) zločina po čl. 1. naredbe z dne 3. V. 1942, ker je sodeloval pri združbi, naperjeni za nasilni prevrat političnega in družbenega reda v državi;

b) zločina po čl. 16. naredbe z dne 3. X. 1941, ker je v Ravnah v nedoločeni dobi do 28. septembra 1942 sodeloval pri oboroženem krdelu, ustanovljenem z namenom, izvrševati zločine proti varnosti države;

c) zločina po čl. 7. naredbe z dne 3. X. 1941, ker je Ravnah 28. septembra 1942 poizkusil napad zoper življenje podporočnika Federicija ter pešca Nicolo Polimesija in drugih vojakov 122. pešpolka;

d) zločina po čl. 2. naredbe z dne 24. X. 1941, ker je v istih časovnih in krajevnih okoliščinah kakor pod b) brez dovoljenja bil v posesti avtomatske puške s pripadajočo municijo.

Iz teh razlogov je spoznalo sodišče Šuštarja Franca za krivega pripisanih mu zločinov in ga je ob uporabi olajševalnih okoliščin na temelju čl. 62. t. 6. glede zločina napada na pripadnike Oboženih sil obsodilo **na dosmrtno ječo** z vsemi zakonitimi posledicami, na preklic vršenja javnih služb, na zakoniti preklic in na plačilo razpravnih stroškov in vzdrževanja v zaporu. Odredilo je objavo sodbe v izvlečku po enkrat v »Jutru« v Ljubljani in v »Piccolu« v Triestu.

V Ljubljani, 20. novembra 1942-XXI.

*

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljstva Oboroženih sil, Slovenija-Dalmazia, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednjo sodbo o stvari proti

Jermanu Avguštinu, sinu Jakoba in Ane Grahelj, roj. v Rosanah pri Črnomlju 14. IV. 1923, tam bivajočemu delavcu, nahajajočemu se v zaporu. Obtožen je bil:

a) prevratne združbe (čl. 1. naredbe z dne 3. V. 1942), ker je od konca maja do 14. septembra 1942 v področju Črnomlja, Mirne gore in Smolenje vasi sodeloval pri družbi, naperjeni za nasilni prevrat političnega, gospodarskega in družbenega reda v državi;

b) oboroženega krdela (čl. 16. naredbe z dne 3. X. 1941), ker je v istih okoliščinah sodeloval pri oboroženem krdelu, ustanovljenem z namenom izvrševanja zločinov proti varnosti države.

c) posesti orožja in streliva (čl. 2. naredbe z dne 24. X. 1941), ker je v istih okoliščinah bil v posesti orožja in streliva brez dovoljenja merodajne oblasti;

d) poskusnega napada na življenje pripadnikov Oboroženih sil (čl. 7. naredbe z dne 3. X. 1941), ker je v istih okoliščinah sodeloval pri napadu na posadko v Rožnem dolu, v Hrastu in na Rakeku;

e) napada na javne naprave (čl. 8. naredbe z dne 3. X. 1941), ker je v področju Mirne gore v nedoločenem času od julija do avgusta 1942 s političnim namenom v družbi s partizani svojega krdela večkrat skušal podminirati železniški tir na progi Novo mesto—Metlika.

Iz teh razlogov je sodišče Jermana Avgustina spoznalo za krivega pripisanih mu zločinov in ga obsodilo **na smrtno kazen** z vsemi zakonitimi posledicami. Odredilo je objavo sodbe v izvlečku v »Jutru« in v »Piccolu«.

Ljubljana, 25. novembra 1942.

Gospodarstvo

Racionalizacija v italijanski industriji

Že v poletju je korporacijski minister napovedal načrtno preureditev italijanske proizvodnje v smeri racionalizacije, pri čemer je poudaril, da nudi korporacijski sistem najboljšo osnovo tudi za najbolj daljnosežno podreditev celotne proizvodnje enotnim načelom in skupnim potrebam. Od tedaj je prizadevanje za racionalizacijo proizvodnje že precej napredovalo. Pri industrijski racionalizaciji v Italiji ne gre samo za ukrepe, ki imajo namen poenostaviti proizvodnjo in jo koncentrirati v sposobnih obratih, temveč tudi za ukrepe, pri katerih se vsa industrija smatra kot eno samo veliko razčlenjeno podjetje, pri čemer se ukrepi ravnajo s stališča vojaške in civilne potrebe, glede na število razpoložljivega kapitala, surovin in delovnih moči, prometnih razmer, potrošnje premoga in električnega toka. Skratka gre za racionalizacijo v velikem stilu. Celotna proizvodnja se mora podrediti načelu smotrnosti. Pri tem se ne daje enostranska prednost velikim obratom. Daljnosežna specializacija italijanske industrijske proizvodnje že sama po sebi zahteva upoštevanje srednjih in manjših obratov. V konkretnih primerih združitve proizvodne in ustavitve obratovanja v preostalih obratih so seveda po večini prizadeti manjši in srednji obrati. V onih panogah industrijske proizvodnje, ki imajo za vojno gospodarstvo manjši pomen, diktirajo proces racionalizacije v znatni meri obstoječe vojnogospodarske razmere.

Da se čimbolj omejijo trdote ukrepov, se je v praksi izkazalo, da je bolje omejiti delovni čas na določeno število ur v tednu ali na določene dneve, tako da ni treba docela ustaviti dela v obratih. Ta sistem je že v praksi v tekstilni industriji s posebnim oziroma na potrebe kmetijstva. Delavstvo v tekstilnih tvornicah se v prostih dneh zaposluje v kmetijsvu, kjer je sedaj pomanjkanje delovnih moči spričo rastoče proizvodnje. Kjer pa je ustavitev obratovanja neizogibna, dobe obrati odškodnino, poskrbljeno pa je tudi, da se delavstvo takoj drugje zaposli.

Za izvedbo racionalizacije je bil ustanovljen poseben odbor pod predsedstvom korporacijskega ministra. V odboru je zastopan tudi vojno-gospodarski urad (Sottosegretariato) per le Fabbricazioni di Guerra). Vrh tega so bili pod okriljem korporacijskega ministrstva nedavno ustanovljeni posebni tehnični odbori (korporacijski in medkorporacijski), tako za pomorski prevoz, za težke kovine, brez železa, za lahke kovine, za papirno in tiskarsko stroko. Obsežni ukrepi so bili doseženi v tekstilni industriji, in sicer z dekretom 1. oktobra. V tej stroki je bilo pred vojno vsega zaposlenih 227.000 delavcev. Do nadaljnjega je delovni čas v tekstilni stroki določen na povprečnih 32 delovnih ur na teden. Podjetnik je dolžan odpustiti prekoštevilno delavstvo, predvsem tako delavstvo, ki je prišlo z dežele, da se to delavstvo zopet privede nazaj h kmečkemu delu, kjer obstoja pomanjkanje delovnih moči. V zimskih mesecih od decembra do februarja se obratovanje ustavi v podjetjih, ki nimajo lastnega pogonskega električnega toka. V dobi mirovanja ostane delavstvo povezano s podjetjem in dobi iz posebne blagajne 75% izpadlega zaslužka na podlagi 40 urnega delovnega tedna. Ta način ureditve bo več ali manj merodajen tudi za druga področja industrijske proizvodnje. Vzporedno gre prizadevanja, da se združijo sorodna ali v koncernih povezana podjetja, kar olajšuje celotno organizacijo in dirigiranje proizvodnje. Tudi združitve podjetij se bodo v bodoče vršile po načrtu.

Gospodarske vesti

= **Zbiranje bukovega žira.** Po nalogu Visokega komisariata se bo vršilo v naši pokrajini zbiranje bukovega žira za predelavo v olje. Po dogovoru, sklenjenem med tvrdkama, ki bosta seme predelovali v olje, se pooblaščata Gospodarska zveza in Kmetijska družba, da določita kraje, kjer se bo seme zbiralo in oddajalo, in sicer po 80 lir in 4 litre olja za vsakih 100 kg zbranega žira. Olje se bo razdeljevalo na podlagi bonov, izdanih ob oddaji žira, najkasneje v roku treh mesecev. Žir mora biti zdrav, suh in brez luščin. Zbiralni kraji so določeni v vseh občinah, kjer se nahajajo bukve. Tvrdki, katerima se bo seme oddalo v prèdelavo v olje sta: tvrdka Hrovat iz Ljubljane in tvrdka Gaslini iz Genove, ki bosta poleg plačila v gotovini dobavili zbiralcem tudi olje. Z ozirom na to, da je letošnji pridelek bukovega žira velik, je potrebno, da se zbiranje vrši čim intenzivneje, da se preskrbi na ta način naši pokrajini znaten del potrebe dobrega olja.

= **Vojni vrtovi v Italiji.** Iz Rima poročajo, da je v zadnjem letu število takozvanih vojnih vrtov v izrednem obsegu naraslo. Prvi taki vrtovi so nastali leta 1935 na inicijativo organizacije Dopolavoro kot protiukrep proti sankcijam in v znamenju borbe proti gospodarskemu obleganju. Že v letu 1935. je bilo ustvarjenih 36.000 vojnih vrtov s skupno površino 1.5 milijona kvadratnih metrov. V izrednem obsegu so se ti vojni vrtovi pomnožili v zadnjih dveh letih. Sedaj je njihovo število naraslo na 275.000 s skupno površino 47.5 milijona kvadratnih metrov. Znaten delež pri ustanovitvi vojnih vrtov imajo italijanske državne železnice, saj znaša površina teh vrtov na ozemlju železnic in poleg železniških prog že 12.7 milijona kvadratnih metrov. V teh vojnih vrtovih gojijo predvsem sočivje, krompir, pa tudi žito in koruzo. Pomen teh vojnih vrtov je zlasti v tem, da gre tu za intenzivno gospodarstvo, ki daje znatno večji donos kakor v poljskem pridelovanju. V zvezi z ureditvijo vojnih vrtov se je v Italiji v izrednem obsegu povečala kunčjega. Leta 1935 je bilo v vsej Italiji okrog 2.2 milijona kuncev, sedaj pa je njih število doseglo že 17.5 milijona. Podlago za rejo kuncev dajejo ravno ti vojni vrtovi. Tudi gojitev perutnine se je v tej zvezi znatno razširila.

= **Podružnica Mednarodne družbe za spalne in jedilne vagone na Hrvatskem.** V zagrebški trgovinski register je bila vpisana podružnica bruseljske Mednarodne družbe za spalne vagone in velike evropske ekspresе. Za vodenje poslov na Hrvatskem je namenjena glavnica 24 milijonov kun, ki je vložena z odstopom spalnih in jedilnih voz. Pooblaščenec tvrdke je Nikola Blažević.

= **Povečana gojitev tobaka v Ukrajini, na Krimu in v kavkaškem področju.** V zadnjih mesecih so bile ustanovljene razne družbe za gojitev in predelavo tobaka v Ukrajini, na Krimu in v severnem Kavkazu. Tako je bila v juliju ustanovljena družba za gojitev tobaka v Ukrajini, družba za trgovino s tobakom in družba za predelavo tobaka s sedežem v Kovnu. Te družbe so ustanovile velike nemške tvrdke. V letošnjem letu so pričeli v Ukrajini gojiti razne ameriške vrste tobaka, zlasti Kentucky in Virginija, ki odlično uspevajo. Za prihodnje leto je predvideno, da se bo skupna površina tobačnih kultur podvojila. Že letos je znašala v sami Ukrajini 60.000 hektarjev. Že spomladi so nemške tvrdke za uvoz tobaka ustanovile še nadaljnjo družbo, ki se bo pečala izključno s pridelovanjem tobaka za cigare. Poizkusi so pokazali, da havanske vrste tobaka, ki so vzgojene v Ukrajini nič ne zaostajajo za originalnim havanskim tobakom. Orijentalske vrste tobaka uspevajo zlasti na Krimu in na severnem pobočju Kavkaza. Samo kavkaška proizvodnja tobaka znaša 60 do 70 milijonov kilogramov na leto, kar ustreza polovici proizvodnje vseh balkanskih držav. Te dni je bila za proizvodnjo fermentiranje in predelavo kavkaškega tobaka za cigare ustanovljena v Berlinu tobačna družba »Kavkaz«, nadaljnja družba, ki se bo posvečala izključno cigaretnemu tobaku, pa bo v prihodnjih dneh ustanovljena.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 28. NOVEMBRA 1942-XXI

7.30 Pisana glasba. 8 Napoved časa — Poročila v italijanščini. 12.20 Plošče. 12.30 Poročila v slovenščini. 12.45 Lahka glasba. 13 Napoved časa — Poročila v italijanščini. 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.25 Lepe pesmi od čeraj in danes — Orkester pesmi vodi dirigent Angelini. 14 Poročila v italijanščini. 14.15 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Operna glasba. 15 Poročila v slovenščini. 15.15 Pokrajinski vestnik. 17.15 Antično glasbo za orgle izvaja P. Aleessand. Santini. 17.55 Gospodinjsko predavanje v slovenščini. 19.30 Poročila v slovenščini. 19.45 Duet harmonik Golob-Adamič. 20 Napoved časa — Poročila v italijanščini. 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45 Lirična prireditev družbe EIAR: Giordano: Siberija — opera v treh dejanjih — V odmorih: Predavanje v slovenščini. 22.45 Poročila v italijanščini.

Neme priče ljubljanske preteklosti:

„Pri divjem možu“

Nekoč je bila Ljubljana še bolj ko pozneje kdaj prav izredno važno prometno središče ne le med severom in jugom, ampak tudi in zlasti med vzhodom in zapadom. Marsikateri potniki, ki so se vozili z Dunaja ali pa iz drugih mest in krajev v Italijo ter se iz nje vračali, so ostajali po večini v našem mestu vsaj čez noč, da so se za silo odpočili od dolge cestne vožnje. Visoka gospoda, kakor dvorjaniki, razni državni dostojanstveniki in plemiči so prihajali in odhajali po navadi z velikim spremstvom ter so često kar po več dni

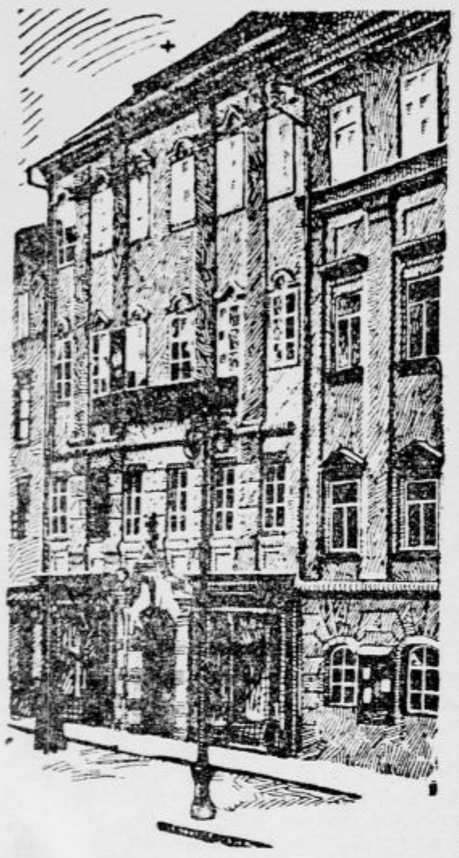

počivali v Ljubljani, preskrbljeni v tistih časih dovoljno z vsemi življenskimi dobrotami in obdarjeni primeroma precej z različnimi privlačnostmi. Tako ni ravno nedostajalo v mestu pred dobrimi sto leti slovečih hotelov, kajti bili so tile: *»Pri divjem možu«*, spakedrano imenovanem *»Bidelmon«* (zdaj Pred škofijo št. 21), na prostoru današnje Batove palače *»Malič«* ali *»Stadt Wien«*, kakor se mu je reklo nemški, a na nasprotnem cestnem vogalu *»Slon«* in na sedanjem Krekovem trgu (nasproti Mestnemu domu) *»Avstrijski dvor«* ali *»Bahabirt«*.

Na kraju prvonavedenega hotela sta bili poprej dve hiši, ena neposredno soseda Čavljeve. Tam je tabernala Elizabeta Schieffertova do leta 1731., to je do časa, dokler ni kupil hiš magistrat z namero, da odpomore kolikor toliko občutni stiski in potrebi glede vojaškega nastanjevanja. Drugače povedano: magistrat je hotel ustanoviti mestno gostilno, združeno z mestnim hotelom. Da se mu to laže in bolje posreči, so leta 1742. pridobljeni hiši strnili v eno samo. Pri tem urejanju sta bila zaposlena med drugimi tudi kipar Ludovik Bombasi in kamnosek Franc Grumnik, ki sta naredila krasno umetno izdelani sprednji vhod poslopja ali portal in okraske krog hišnih oken. (Mimogrede bodi omenjeno, da je bil Bombasi tisti, ki je postavil leta 1717. pred vhodom mestne hiše mogočne slope ter napravil l. 1736. lep vhod pred gledališko sobo v mestni hiši, kjer je dandanes mestna dvorana.)

Mestna gostilna s hotelom vred je bila namenjena predvsem visokim gostom, ki niso našli dostikrat, ko je dospelo v mesto več vojaštva, nujno potrebnega prenočišča ter so se morali nastanjevati po poštnih hišah in samostanih. Ker pa ni bilo zmeraj dovolj tujcev, zato je oddajal magistrat stanovanja v drugem hotelskem nadstropju tudi zasebnikom. Toda dne 5. decembra 1754 je naročil okrožni urad zapovedujoče magistratu, da mora biti tudi rečeno nadstropje stalno na uporabo potujočemu občinstvu.

Oddajanje sob najemnikom po vsem videzu ni bilo nič kaj dobičkonosno. Zato najbrže je prodal magistrat leta 1763. hišo Janezu Vidicu, a ta v letu 1790. gostilničarju Janezu Mariniču. Nadalje je posedoval hišo Janez Rechter. Med leti 1798 in 1819. je krčmaril v njej Ferdinand Aubels soprogo, za časa ljubljanskega kongresa (1821) pa Gregor Krexmer. Dne 3. septembra 1821 je prišla gostilna v last Elizabete Mrakove, ki je postrezala goste z jedili in pijačami nič manj ko cela štiri desetletja. Po njej je dedovala vse sorodnica Ana Mrak, ki je po sedmih letih (dne 26. junija 1868) gostilniški in hotelski obrat povsem opustila ter prodala hišo ljubljanskemu trgovcu Mat. Gregoriču, čigar obvdovela žena Leopoldina jo je oporočno zapustila bivši Kranjski hranilnici v izrecno določene namene. Zdaj je hišna lastnica gospa Peregrina Strojanšek.

Po podatkih Ivana Robide (ki ga omenjam v pripombi, prav za prav poslednjem odstavku današnjega spisa) so prenočevali v tej veleznameniti ljubljanski hiši v letih 1784. in 1788. cesar Jožef II., 1790. leta cesar Leopold II., dne 17 februarja 1792 nadvojvoda Karel, a leta 1845. se je nastanil trenutno v njej poznejši dolgoletni cesar Franc Jožef I. in razen njega sta bila hotelska gosta in prenočevalca v istem letu še nadvojvoda Ferdinand in Karel Ludovik.

To hišo opisuje Fran Govekar v zgodovinskem romanu »Svitanje« takole:

»Na Glavnem trgu tik ob levi strani mestne hiše je stal Rechterjev trinadstropni hotel, ena najvišjih hiš ljubljanskih.

Na pročelju med prvim in drugim nadstropjem je visela okrogla plošča, na kateri je neznan ali nemški umetnik naslikal vojaka, na pol golega, rjavopoltega, zavitega v levji kožuh in z batom v roki. Menda je bil Heraklej; morda pa krimski Divji mož, o katerem je v tistem času še živelt človeška pravljica. Vedno je stal pod sliko temni, zagonetni napis „Zum Wilenmann“. Ljubljančani pa so rekli gostilni in hotelu kratko — Bidelman.

Tisti čas so bila hotelska dvokrilna vrata z uvozom rumeno popleskana in od vrha do tal poslikana z ogromnim črnim cesarskim orlom. Nad njim je visela deščica z napisom „Kais. Hauptquartier“.

V pritličju hiše na levi je bila pivnica za preprostejše goste, na dvorišču so se nahajali hlevi, kolarnica, stan za hlapce in razne shrambe; v prvem nadstropju so bile jedilnica in gostilniška soba za odličnejše goste ter na dvoriščni strani kuhinja. Vse drugo, in tretje je imelo na cestni strani le sobe in sobice za potnike. V trinadstropnem dvoriščnem poslopju z visečimi hodniki je bilo nad hlevi in kolarno ob pobočju Gradu v prvem nadstropju stanovanje hoteljerja Rechterja, v drugem in tretjem nadstropju pa so stanovali hotelski posli in služabniki došlih tujcev.«

V sprednjem navedku imenovanega Divjega moža je naslikal Ivan Zupančič leta 1736. Ko je druga Mrakova hotel in gostilno, kakor že rečeno popolnoma opustila, so spravili sliko v hišno vežo, dokler je ni prevzel ljubljanski državni muzej, ki jo je pa odstopil nedavno mestnemu.

*

Pripomba. Ker navajam pri teh svojih spisih večkrat vire, kje sem povzel to ali ono zanimivost, zato mi veleva dolžnost, opozoriti na višjega komisarja Ivana Robdo, službujočega na magistratu v policijskem in zglaševalnem uradu polnih pet in štirideset let in umrlega v veliki starosti pet in osemdesetih let dne 29. oktobra 1927. Pokojnik je bil živa ljubljanska pratika z izvrstnim spominom in redko navado, da si je vse količkaj važnejše dogodke vestno zapisoval. Robidov listovnik mi je dal na uporabo njegov dne 29. februarja 1928 umrli sin Adolf, po poklicu profesor, s pravico, da smem porabljati vsebino ohranjenih očetovih zabeležb po svoji uvidevnosti in potrebi.

Alojzij Potočnik

Vzvišeno delo velikega zdravnika

Doc. dr. Jos. Cholewa je postavil trdne temelje za nadaljnje raziskovanje raka

V četrtek je minil mesec mi, odkar je nepričakovano in mnogo prezgodaj prenehalo utripati srce človeka, ki je večji del svojega življenja in vse svoje velike zmožnosti posvetil borbi proti najbolj zahrbtni sodobni in eni najstrašnejših bolezni v zgodovini.

Borba proti raku zavzema zmeraj večji obseg v vseh kulturnih in naprednih državah. Pri vseh narodih se mu posvečajo najboljši znanstveniki. Tudi pokojni docent dr. Josip Cholewa je bil eden najvidnejših pionirjev na tem polju pri nas. Vsi, ki so poznali njega in njegovo delo, vedo, da je bil v svojem poklicu nenadomestljiv in da je s svojim odhodom v večnost pustil široko vrzel.

Dr. Cholewa je bil mož, ki se je že v zgodnji mladosti seznanil tudi s slabimi stranmi življenja in ki si je na podlagi lastnih izkušenj izoblikoval plemenit značaj in si zastavil najlep življenjski smoter zdravnika: nesebično pomagati svojemu bližnjemu. Napovedal je neizprosen boj eni najbolj nevarnih pomočnic smrti, bolezni, ki je tako nevarna prav zaradi svoje zahrbtnosti. Koliko človeških življenj je iztrgal iz grabežljivih, koščenih rok bele žene! Kolikokrat je morala smrt od tij praznih rok in prepustiti mesto mnogo bolj prijaznemu tekmecu: zdravju!

Docent dr. Josip Cholewa se je ves čas svojega zdravniškega udejstvovanja z izredno vnemo posvečal vprašanju rakastih obolenj in novotvorb sploh ter je v ta namen žrtvoval ogromno truda. Mladega, življenja polnega in sposobnega zdravnika je živo zanimalo vse, kar je bilo v zvezi s sodobnim raziskovanjem povzročitelja rakastih obolenj. Kmalu po svojem prihodu v Brežice, kamor ga je zanesla prva svetovna vojna in kjer je bil že od l. 1919. dalje vodja tamkajšnje bolnišnice, si je z lastnimi sredstvi postavil onkološki laboboratorij, da bi mogel proučevati rakasta obolenja. Čeprav je bil nov laboratorij skromen in v primeri z drugimi takimi ustanovami širom sveta neznaten, so že začetni uspehi mladega znanstvenika zbudili pozornost doma in tudi v tujini. Zagrebško vseučilišče ga je menovalo za prvega docenta onkologije. Njegovi poizkusi na živalih so prinesli sodobni zdravniški znanosti marsikatero novost. Pozneje si je nabavil še tri miligrame radija, ki je za uspešno zdravljenje rakastih obolenj nujno potreben. Začel je z uspehom zdraviti tudi težje bolezenske primere. V svojem malem zavodu je dosegel neprecenljive izsledke, ki so obogatili znanost tako na kirurškem, kakor na rentgenskem polju.

Dr. Cholewa je poleg svojega prizadevanja tudi ob vsaki priliki opozarjal odločujoče kroge na nujnost samostojnega zavoda za zdravljenje rakastih obolenj in je bil hkrati najvažnejši in najdelavnejši član društva za borbo proti raku. Njegova velika želja se je izpolnila pred tremi leti, ko je bil v Ljubjani ustanovljen zavod za raziskovanje in zdravljenje novotvorb. Nova ustanova, ki je pod sicer skromno streho, je opremljena z najnovejšimi napravami za zdravljenje in razpolaga tudi s potrebnim radijem. Dr. Cholewa, ki je imel za zavod največ zaslug in je bil tudi njegov vodja, pa je znal ustvarjati v njem ozračje zaupanja in vere, kar je za ozdravljenje nedvomno vsaj toliko potrebno kakor dobra in uspešna zdravila. Že takoj v začetku je vzpostavil stike s sorodnimi ustanovami v Evropi, Severni in Južni Ameriki, na Japonskem in na Javi. Njegove nasvete so povsod upoštevali, a uspehi so bili zmeraj številnejši.

Neprecenljive vrednosti so tudi strokovne razprave dr. Cholewe, ki so izšle v znanstvenih revijah raznih držav in od katerih so mnoge zbudile pozornost in priznanje v strokovnih krogih. Priredil pa je tudi mnoga izčrpna predavanja. Vseh strokovnih razprav je napisal okrog 40, od teh je izšla ena l. 1935 tudi v argentinski zdravniški »zlati knjigi«. Številni so tudi njegovi članki v dnevnem časopisju.

Ogromne in neprecenljive so zasluge dr. Josipa Cholewe za skupnost. Bil je velik človek, ki je znal s toplo besedo in zgledom vsakogar vneti za koristna dela. Bil je pravi zdravnik, znanstvenik, učenjak in človek obenem.

Smrt je nepričakovano prekinila njegovo koristno delo, ga ustavila sredi poti. Morda se je zbala, da bo odkril povzročitelja njene strašne pomočnice, da bo izgubila še eno možnost ubijanja, da bo odkrito uspešno zdravilo tudi proti raku, kakor so bila v zadnjih sto letih odkrita uspešna sredstva proti mnogim danes ne

Priklopitev torpeda na italijansko torpedno letalo

več nevarnim boleznim, ki pa so bile še v nedavni preteklosti neozdravljive ter strah in trepet vsega človeštva. —mir.

Smrt zaslužnega moža

Iz Semiča nam pišejo, da je na svojem domu v Prapročah pri Semiču umrl po vsem Slovenskem znani Ivan Konda.

Pokojni se je rodil 28. marca 1877. v Prapročah. Kot 17letnega fanta ga je oče poslal v kmetijsko šolo na Grmu. Po končani šoli ga je želja po izpopolnitvi in znanju privedla na grad Krupo k baronu Abfalternu, kjer je vstopil v službo kot oskrbniški pomočnik. Ostal je na Krupi 2 leti, od tam pa je odšel na Brdo pri Kranju, kjer je prevzel oskrbništvo graščine barona Zoisa. Leta 1906. ga je oče poklical domov, da prevzame obširno posestvo. Tu je marsikaj prenovil in izboljšal. In ne samo domačij, vsej okolici je koristil s svojim zglednim gospodarstvom. Leta 1915. je bil izvoljen za župana občine Črešnjevec, kateri je načeloval do konca svetovne vojne, ko je nastopil službo okrajnega ekonoma v Črnomlju. V tem svojstvu ga bo ohranila v hvaležnem spominu vsa Bela Krajina, saj je bil vedno pripravljen vsakomur pomagati z besedo in dejanjem. Kakor pa marsikomu, tako tudi njemu usoda ni prizanašala. Bil je trikrat reduciran. Nazadnje je opravljal posle okrajnega ekonoma v Metliki, nakar se je umaknil iz javnosti in se posvetil izključno svoji družini, dokler ni začel bolehati. Čeravno je zadnji čas večkrat tožil, da se počuti slabo, vendar ni nihče pričakoval tako naglega konca. Pokojnik zapušča soprogo gospo Ano, sina Cirila, lastnika bifeja »Lovčena« v Spalatu, Jožeta v vojnem ujetništvu, Stanka in Ivana ter hčerke Stanko, Pepco, Rozalko in Ivanko.

Vsi, ki smo poznali pokojnega Ivana, ga bomo ohranili v trajnem spominu, težko prizadetim svojcem pa izrekamo naše globoko sožalje.

Višja pedagoška šola

je končala svoje delo in so bili diplomirani prvi kandidati

Ljubljana, 28. novembra

Z odlokom Visokega komisarja je bila preteklo leto na ljubljanski univerzi višja pedagoška šola priključena kot začasni oddelek filozofski fakulteti. Oddelek je obsegal samo zadnja dva semestra in so se vanj mogli vpisati samo tisti slušatelji, ki so že obiskovali višjo pedagoško šolo v Beogradu ali Zagrebu in so prehodno napravili ustrezajoče letne izpite.

Te dni so se zadovoljivo končali diplomski izpiti in je s tem ljubljanski letnik višje pedagoške šole prenehal. V začetku šolskega leta 1941/42 je bilo vpisanih 22 slušateljev z beograjske in zagrebške pedagoške visoke šole. Od 22 vpisanih slušateljev je bilo diplomiranih 16 kandidatov in to: iz nacionalne skupine: Gober Breda in Mehak Marija; iz skupine tujih jezikov: čest. sestra Dilecta Bezeg, Matoh Terezija, Potokar Rafaela in Strubelj Albina; iz prirodopisne skupine: Bratok Rudolf, Mivšek Viktor in Koželj Vida; iz matematične fizikalne skupine: Lavrič Milica in Opeka Frančiška; iz tehnične skupine: Šubert Alojzij, Hude Bogomila in Šmitek Antonija; iz gospodarske skupine: Vidmar Miroslav in Gosar Marija.

Učitelji, ki imajo svoje službeno mesto v Ljubljanski pokrajini, so med študijem prejemali redne mesečne prejemke, ostali pa so študirali ob svojem.

Da so slušatelji lahko končali svoj študij, se je treba toplo zahvaliti vsem, ki so, in to se je čestokrat pokazalo, rado ter naklonjeno sodelovali pri tem nelahkem delu. Prav posebej gre zahvala: prosvetnim oblastvom pri Visokem komisarijatu, profesorskemu zboru filozofske fakultete, zlasti dekanu filozofske fakultete g. prof. dr. Šturmu kot rektorju višje pedagoške šole in njeni komisiji: g. prof. dr. Hadžiju, g. prof. dr. Ozvaldu in g. prof. dr. Ramovšu. Vsem naj velja stotera zahvala!

H koncu naj omenim še to, da je s pravkar končanim letnikom višje pedagoške šole v Ljubljani bilo hkrati dovolj dokazano, da slovenskim učiteljem ni treba hoditi drugam se kaj globlje šolat. Tudi v Ljubljani imamo potrebna sredstva za poglobitev pedagoške izobrazbe in odlične profesorje. Zato bi domača pedagoška šola z uspehom lahko znanstveno preizkušala in utrjevala nove metode šolskega dela, proučevala vprašanja, ki se nanašajo na preureditev šol, dajala strokovno mišljenje v vseh vprašanjih vzgoje in pouka, raziskovala telesne in duševne lastnosti naših otrok in mladostnikov v šolski dobi, širila pedagoško in strokovno obrazovanje šolnikov ter izdajala znanstvene spise.

Rudolf Bratok

Obnovite naročnino!

KULTURNI PREGLED

Cvetko Golar, „Ples v Trnovem“

Avtor

Kdo ne pozna visokoraslega plavolasega moža s plavimi brkami, sinje modrimi očmi, črnim širokokrajnim umetniškim klobukom in gravitetično hojo? Kdo ne pozna tiste široke kretnje, s katero spremlja besede(ki mu jih pripisujejo hudomušni prijatelji): »Sva se gori in doli šetala.... silno fajn!«

Golar ni samo naša lokalna osebnost, on je postal že pojem. Pojem nečesa, kar je tesno zvezano z našo zemljo in z našimi ljudmi. On je nekakšen posrednik, ki se v svojih navdihih pogreza v tiste najbolj naše značilnosti, in jih razodeva v pesmih in igrah.

Golar zna biti čustven — takega ga poznamo iz njegove poezije; zna pa biti tudi fantovsko prešeren — takšen je v igrah. Človek bi sodil, da je bil rojen v svitu fantovskega sonca — mile lunice, sredi bohotnih vinogradov. Kdor ga pozna, ga sme imeti na sumu, da se pretaka namesto modre krvi, ki je znak plemstva, v Golarjevih žilah temnordeči trtni sok, znak kmečke žlahtnosti. Njegov pogled je tako svetlo moder, kakor nebo nad holmi v zgodnjih pomladanskih jutrih, in zdi se, ko da se veter s polj ne more ločiti iz njegovih skuštranih plavih las, v katere je življenje napredlo že nekaj srebrnih niti... Nekaj otroško zasanjanega je v njegovih očeh; mehkoba je njegova značilnost in tisto naivno zaupanje, ki ga imajo gozdne živali in ljudje, ki živijo globoko zakoreninjeni v zemlji in njenem snovanju. Ljudje, ki vedo, da je dominanta vsega življenja neminljivost, večno ustvarjanje, pozitivizem, optimizem in da so vse nesreče in katastrofe prehodnega značaja. Kakor bi dejal: Mi vsi smo otroci zemlje, iz njenega smejočega se bogastva, nas je rodila in nas ima rada.. Našim nebogljenostim in napakam se smehlja in nas včasih kaznuje kakor dobra mati, ki ve kar je potrebno. Toda za krutostjo moraš znati čutiti njeno modrost.

Golar zaupa s svojo prirojeno in preizkušeno vero, da je treba gledati na življenje z zaupanjem in s humorjem. On ve, da je vsak človek komičen, ki se hoče kakor don Quichote pretepati z usodo in izsiliti od nje nekaj, kar mu ni namenjeno. To se nauči Rošlinka in tudi njegov najnovejši junak Češnovar.

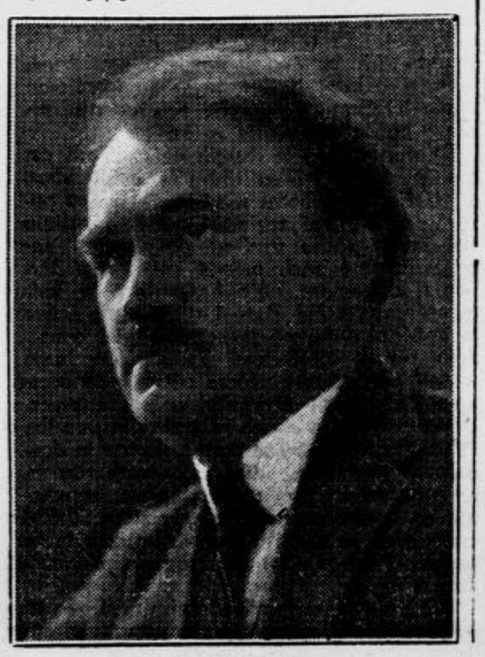

Nekateri pisatelji si jemljejo za presojo življenja — mikroskop.

To so psihologi.

Drugi okajeno lečo.

To so — pesimisti.

Nekateri — kristal.

To so idealisti.

Golar pa gleda življenje skozi kupo polno rožnato rdečega vinca dvignjenega proti (silno fajn!) soncu in zato je — optimist.

In taka so njegova dela.

Treba ga je gledati s te strani, da razumeš polnost njegovih figur, da razumeš marsikaj, kar se vidi površnemu gledalcu pretirano, banalno, včasih morda celo malce »nespodobno«. Zdrava prirodnost (ki si iz moralnih vprašanj ne dela konfliktov — ker zanjo v njeni preprostosti sploh ne postoje), je Golarjeva značilnost, Seveda je treba za interpretacijo takih del režiserja, ki iz tega čuta ustvarja dejanje in osebe.

Vtisi s skušnje

Komaj markirana scena, hladna luč in spuščen zastor. Na sceni Ivan Cesar v glavni vlogi Lojzeta Češnovarja, posestnika treh hiš v Trnovem, ženitve željnega vdovca Ob režiserski mizici pri zastorju Milan Skrbinšek. Po prvih stavkih je jasno, da je spuščeni zastor (zaradi tehničnih popravil v avditoriju) dobrodošlo naključje za režiserja, da lahko goji značilnost njegovih režij: intimni ton.

Tenkočutni gledališki opazovalci čutijo, ne da bi pogledali na lepak, kdo je režiser igre, čim se dvigne zastor in izpregovore igralci nekaj stavkov. Včasih pove že molk vse. Navadno ga spoznajo že po inscenaciji, prav hitro pa po slogu igranja. Skrbinškova značilnost je boj zoper pretiravanje. Predvsem intimni, komorni ton. Pomnimo ga iz »Asmodeja« in »Zaprtih vrat«, njegovih dveh zadnjih režij.

Iz skušnje je razvidno, da ta burka ni v nevarnosti, da bi zašli njeni igralci v kričavost in grobost. Videti je, da so po seb in po posredovanju režiserja začutili bistveno razliko med Golarjevo burko in marsikatero drugo. Golarjevi živi viri se ne dajo zatajiti.

»Ples v Trnovem« je nekakšen pendant k »Vdovi Rošlinki«. Tam vdova s hčerjo, tu vdovec s sinom.

Razen Češnovarja (Cesar), njegovega sina (Drenovec) in mladega dekleta Metke (Levarjeva), sta tu dve čudoviti polnokrvni figuri: Mica (Rakarjeva) in Mina (Starčeva). Obe Trnovčanki v »najboljših letih«; prva lirično zaljubljena, a zato nič manj realna od druge, ki je pravi »dragonec« v koraku, kretnji, govorici in dejalnosti. Original je tudi sobosli kar in »umetnik« Tone (Bratina).

Režiser je dal delu tisto odtehtano mero lokalne barvitosti, ki je na odru umetniško upravičena ne da bi bila vsiljiva. Tako bomo lahko slišali lahno obarvano ljubljansko in idrijsko narečje, ki obe prijetno prispevata k razgibanosti igre.

Težnja

Golarjeva je bila, podati nekaj živega, optimističnega življenja in svarilo: ne ravnaj zoper naturo in njene naravne zakone, ne želi jih ukaniti, da te ne krcne po nosu!

Skrbinšek pa je kot režiser stremel za tem kakor vedno: igralci naj nikoli ne pretiravajo, niti v burki. Geslo naj bo vedno: življenjska resničnost in verjetnost v okviru odrskih zakonov.

Meša Slavčeva.

Luigi Salvini

Znani italijanski slavist, profesor ruskega slovstva na Kr. univerzi v Rimu dr. Ettore Lo Gatto, je objavil v obzorniku »L'Europa Orientale« članek z naslovom: »Un eclettico entusiasta: Luigi Salvini«. Iz članka poznemamo poglavitne odstavke, prepričani, da bodo zanimali čitatelje, ki poznajo iz raznih, od l.1937. v »Jutru« izišlih člankov slavistično in posebej še slovenistično dejalnost avtorja ljubke knjižice »Liriche slovene moderne«.

V uvodu pravi pisec, da se zdi malce čudno, kako neki mu je bila prišla misel napraviti bilanco desetletnega slavističnega dela Luigija Salvinija, ko ni ocenjeno niti dvajsetletno delo drugih, pa tudi pisca samega ne. Delo mladega tovariša ga je zanimalo že od samega začetka. Po tem uvodu prehaja pisec k označbi Salvinijeve dejalnosti.

Podlaga vsej Salvinijevi slovstveni inkritiški aktivnosti — izvaja prof. Ettore Lo Gatto — je nedvomno strast za učenje jezikov, ki jo spremlja kar izjemna nadarjenost zanje. Tak pojav ni nov tudi med Italijani najnovejšega časa (zadošča, če se izmed mladih spomnimo G. Prampolinija in W. Giustija). Zadeva pa je tembolj značilna, kadar ne gre zgolj za to, da se nauče tega ali onega jezika, ki naj omogoči poznanje in kritiko slovstvenih del drugih narodov, marveč kadar postanejo ti jeziki instrument neposrednega stvarjanja. V italijanski književnosti je bilo nekaj prvovrstnih pisateljev, ki so si tolikaj prisvojili tuj jezik, da so lahko ustvarjali v njem: Od Ruffinija, Dr. Antonija in Lorenza Benonija, lingvističnih klasikov angleškega slovstva, tja do D'Annunzia in Marinettija. Salvinijev primer je morda že zaradi samega obsega tako poseben, da ne moremo zatajiti svojega presenečenja in občudovanja. V nekaj več ko v enem letu se je pesnik — zakaj Salvini je pesnik — tako naučil finskega jezika, da mu je le-ta postal sredstvo za izražanje njegovih lastnih čustev. Nismo poklicani soditi o Salvinijevem popolnem obvladovanju tega jezika, lahko pa bi ponovili tiste sodbe in tisto hvalo, s katero so na Finskem sprejeli zvezek Salvinijeve v finščini

Predpisi o ureditvi prejemkov

bivšega jugoslovanskega osebja države ter drugih javnih in pomožnih, kakor tudi pod državno nadzorstvo postavljenih ustanov, odsotnega s službe

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, glede na zakon bivše kraljevine Jugoslavije o uradnikih z dne 31. marca 1931., uredbo o izplačevanju prejemkov državnih plačevancev v mobilnem in vojnem stanju z dne 18. novembra 1939., objavljeno v Službenem listu št. 615/96 iz l. 1939 in na njen pravilnik z dne 4. decembra 1939., objavljen v Službenem listu št. 162/32 iz l. 1940., glede na svojo naredbo z dne 24. junija 1942-XX št. 128 o ureditvi prejemkov osebju, ki je odsotno s službe brez opravičenega vzroka ali zaradi policijskega ukrepa, in smatrajoč za potrebno, da se izdajo splošni predpisi o prejemkih bivšega jugoslovanskega osebja države in drugih javnih in pomožnih ustanov, ki je bilo v službi v Ljubljanski pokrajini, a je kakor koli s službe odsotno,

odreja:

Člen 1. S to naredbo se ob razveljavitvi vsake druge njej nasprotujoče ali z njo ne združljive določbe urejajo prejemki, ki gredo od 1. aprila 1941-XIX dalje tistemu osebju, uslužbenemu ta dan pri civilnih oblastvih države, pri občinah in drugih bivših jugoslovanskih ali kakor koli pod državno nadzorstvo postavljenih javnih in pomožnih ustanovah, kolikor so po svojem poslovanju imele sedež na ozemlju, priključenem Kraljevini s kr. ukazom z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, katero na dan 11. aprila 1941-XIX ni bilo v službi in službe ni zopet nastopilo, ali je bilo v službi na tem ozemlju oziroma jo je bilo zopet nastopilo, pa mu je prenehala ali mu še preneha.

Člen 2. Najvišji znesek morebitnih prejemkov, pripadajočih po veljajočih predpisih iz proračuna države, občin in drugih javnih in pomožnih ali kakor koli pod državno nadzorstvo postavljenih ustanov razvrščenemu osebju, ki od 11. aprila 1941-XIX dalje ni bilo v službi, za čas do 31. decembra 1941-XX nikakor ne sme presegati četrtine, za čas od 1. januarja do 30. aprila 1942-XX pa polovice temeljnih prejemkov, ki so jim šli na dan 11. aprila 1941-XIX za plačo, položajno doklado, redno in izredno osebno draginjsko doklado ali podobno doklado, izvzemši rodbinske draginjske doklade, vse druge posebne dodatke in začasno vojno doklado.

Kolikor ni določeno v naslendjih členih 3. in 4. drugače, ne gredo tistim, ki so na dan 11. aprila 1941-XIX bili pod orožjem ali pa mobilizirani pri drugih ustanovah nego pri katerih so službovali, od tega dne nikaki prejemki nerazvrščenemu osebju za čas, ko ni bilo ali ni v službi.

Člen 3. Razvrščenemu in nerazvrščenemu osebju, ki je bilo na dan 11. aprila 1941-XIX pod orožjem ali je bilo mobilizirano pri drugih ustanovah nego pri katerih je službovalo ter padlo v vojno ujetništvo državnih ali zavezniških oboroženih sil, gredo z omejitvijo po prvem odstavku prednjega člena do 30. aprila 1942-XX prejemki, določeni po bivših jugoslovanskih zakonih in pravilnikih, toda brez priboljškov, dovoljenih po dnevu italijanske zasedbe, ako je bil nameščenec ves čas nepretrgoma vojni ujetnik in če ni prostovoljno, dasi bi se mu bilo mogoče povrniti na ozemlje kakor koli pod italijansko oblastjo, opustil ali prostovoljno opusti vrniti se v treh mesecih po osvoboditvi ali ko se mu je osvoboditev ponudila.

Če bi se bilo vojno ujetništvo prekinilo, gredo prejemki po prvem odstavku do prve osvoboditve.

Člen 4. Prejemki po prednjem členu gredo tudi razvrščenemu in nerazvrščenemu osebju, ki je odsotno s službe zaradi pohabljenja, ran ali bolezni, dobljenih v vojni, in sicer za čas, ko mu pohabljenje rane ali bolezen niso dopustile, da bi zopet nastopilo službo pa ne dalj ko do 30. aprila 1942-XX.

Člen 5. Od prejemkov, ki gredo osebju po prednjih členih 3. in 4., se vselej odtegne to, kar so povzročnik ali njegovi rodbinski člani za isto časovno dobro prejeli od vojaških ali drugih ustanov.

Nič ne gre razvrščenemu in nerazvrščenemu osebju pod orožjem ali mobiliziranemu na dan 11. aprila 1941-XIX, za katere ni na nedvomen način dognano, da so v vojni padli, bili pohabljeni, ranjeni ali v vojni oboleli ali bili vojni ujetniki.

Člen 6. Od dne 1. maja 1942-XX dalje lahko prizadeti uveljavljajo svojo morebitno pravico do pokojninskih prejemkov, ki se začasno odredijo po določbah bivšega jugoslovanskega zakona, toda brez vsakršnega poviška.

Člen 7. Ustavlja se izplačevanje kakršne koli vrste uradnikom in uslužbencem države in drugih v členu 1. naštetih ustanov, ki so konfinirani, policijsko internirani ali zoper katere je uveden kazenski postopek zarad obdolžitve političnega zločinstva ali so »priprti« že nad trideset dni ali pa so že več ko pet dni odsotni s službe brez opravičenega vzroka.

Ustavitev velja od dne, ko se je začela odsotnost.

Člen 8. Ženi, če ni zakonito ločena po lastni krivdi, če je ni pa nedoletnim otrokom razvrščenega nameščenca, za katere je nastopila katera izmed okolnosti iz prednjega člena, se začasno izplačuje proti poznejši izravnavi in do dokončne odločitve disciplinske zadeve povzročnika ukrepa ena tretjina same plače, najmanj pa čistil 150 lir na mesec.

Enaki začasni prejemki se lahko odredijo, če je kaj posebnih okolnosti, z Visokemu komisarju pridržano neobrazloženo odločbo ženi, če ni zakonito ločena po lastni krivdi, če je ni pa nedoletnim otrokom nerazvrščenega nameščenca, ki so se znašli v kateri izmed okolnosti po prednjem členu 7.

Člen 9. Potem ko se dokončno odloči v disciplinski stvari povzročnika ukrepa, se višina izplačil po prednjem členu z Visokemu komisarju pridržano in ne obrazloženo odločbo lahko zviša do polovice temeljnih prejemkov, njemu pripadajočih kot plača, položajna doklada, redna in izredna osebna draginjska doklada in podobne doklade, izvzemši rodbinsko doklado, vse druge posebne dodatke in začasno vojno doklado.

Člen 10. Ženi povzročnika ukrepa ne gresta nikakršna dopolnitev ali povišek stalnih prejemkov kakršne koli vrste, ki jih morda dobiva ona sama posebej iz proračuna katere izmed ustanov iz člena 1. te naredbe, zaradi tega, ker je bil njen mož odtrgan od rodbine ob nastopu katere izmed okolnosti, navedenih v členu 7.

Člen 11. Upokojenemu osebju ustanov iz člena 1. te naredbe, za katere bi nastopila katera izmed okolnosti iz člena 7., se z Visokemu komisarju pridržanim neobrazloženim ukrepom do dokončne odločitve o disciplinski zadevi lahko ustavi izplačevanje pokojninskih prejemkov v celoti ali deloma.

Z ustavitvijo po prednjem odstavku se eventualno lahko združi začasno izplačevanje preživnine ženi, če ni zakonito ločena po lastni krivdi, če je ni pa povzročnikovim nedoletnim otrokom.

Člen 12. Osebje v službi, ne v službi ali upokojeno, če so nastopile zanje okolnosti iz člena 7., kakor tudi odpuščeno ali odstavljeno iz političnih vzrokov, se z brezprizivnim odlokom Visokega komisarja lahko izključi od vsakršne pravice do pokojnine ali drugih pokojninskih prejemkov, od prejemkov po tej naredbi kakor tudi od povračila prispevkov, vplačanih v pokojninski sklad za državne uradnike ali v podobne sklade, ustanovljene za nameščence drugih ustanov, navedenih v členu 1. te naredbe.

Člen 13. Vse, kar bi oblastva izplačala več, nego je določeno v tej naredbi, se mora povrniti, kolikor pa je povračilo dejansko nemogoče ali se zaradi posebnega upoštevanja vrednih okolnosti z Visokemu komisarju pridržanim ukrepom na predlog prizadetega oblastva odloži, se vsekakor poračuna pri morebitnih pokojninskih prejemkih.

Odložitev iz prednjega odstavka lahko odredi Visoki komisar za določne primere tudi s splošnim pravilom.

Člen 14. Osebju, katerega ta naredba in naredba z dne 31. avgusta 1942-XX št. 171 ne obsegata, se določijo prejemki, tudi če bi se s tem spremenile morebitne veljajoče določbe, z Visokemu komisarju pridržanim ukrepom posamez ali s splošnim pravilom za določne primere.

Člen 15. Nekvarno morebitni uporabi kazenskih in policijskih odredb sta za natančno in točno uporabo te naredbe disciplinsko in civilnopravno odgovorna predstojnik urada, pri katerem je bilo podrejeno osebje neposredno uslužbeno, preden je prenehala služba, in pa likvidacijski organ za plače ali pokojnine, vsakteri za njega zadevajoči del.

Člen 16. Ta naredba, s katero se razveljavljajo naredba z dne 24. junija 1942-XX št. 128 in vse druge njej nasprotujoče ali z njo ne združljive določbe, stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, dne 14. novembra 1942-XXI.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli.

Italijanska protiletalska postojanka na nekem otoku Dodekaneza

Z Gorenjskega

Med odlikovanci z zlato avstrijsko kolajno za hrabrost iz prve svetovne vojne je ta teden predstavljen v gorenjskem tedniku Valentin Volčini, ki živi kot tovarniški upokojenec v kamniškem okrožju. Rodilo se mu je 10 otrok, od katerih jih 7 še živi. Z bivšim 27. polkom se je leta 1915. boril pri Černovicah.

Nov grob. V Kranju je 10. t. m. umrla posestnica Jožefa Šinkova, po rodu Majeričeva. Zapustila je sina s soprogo in otroki. Pogreba se je udeležilo mnogo ljudi. Molitve je opravil župnik Beuk, kranjski pevci pa so zapeli žalostinke.

Na vzhodni fronti so padli naslednji koroški rojaki 21letni Avgust Stefaner in njegov 20letni brat Martin Stefaner, 24letni planinski desetnik Herman Krainer in desetnik Franc Jožef Sumper.

Prvi zdravniški zbor na Gorenjskem. Okrožni poverjenik za zdravstvo dr. Rössler je sklical na Jesenicah zbor vseh zdravnikov radovljiškega okrožja. Na zborovanje je prišel tudi koroški deželni zdravstveni vodja dr. Smedt-Saxenstamm. Razpravljali so o vzajemnem delu ter o zdravstvenih in organizacijskih vprašanjih. Deželni zdravstveni vodja je predaval o sodobnem ljudskem zdravstvu in o nalogah zdravnikov v nemški državi. Debata je bila vsestranska.

Učitelji in učiteljice iz Kamnika so zborovali v ljudski šoli v Domžalah. Okrožni prosvetar Helmut Prasch je govoril o potrebi dostojnega zadržanja vsakega nemškega uslužbenca. Po predavanju so vzgojiteljice predvajale telovadbo, vzgojitelji pa so obravnavali razna šolska vprašanja. Nato so obiskali tovarno za izdelovanje šaha Seiz & Co. — Na meščanski šoli v Litiji pa je zborovalo ondotno učiteljstvo. V društvo je bilo sprejetih več novih moči, ki so nastavljene na doslej še zaprtih šolah. Nato je bila pevska vaja in ura telesne vzgoje. Nove smernice je podal Helmut Prasch.

Gradbeno gibanje v Kamniku. Gorenjski tednik poroča, da je deželni svetnik dr. Doujak pripravil načrt za izgradnjo stanovanjskih hiš. Zgradili jih bodo 12. V istem letnem proračunu so krediti za asfaltiranje, kanalizacijo in izboljšanje vodovoda. Kamnik se razvija proti severu, da se ne bi ovirala pridelava žita na jugu. Občina Kamniška Bistrica je zdaj s 105 kv. km združena z mestom Kamnikom v skupno upravo. Tako obsega Kamnik okroglo 8000 prebivalcev in 152 kvadr. km. Za upravitelja nove upravne zajednice je postavljen pl. Rechbach.

Požar v Kranju. Nedavno je nastal v enostanovanjski Weisselovi hiši v Gašteju pri Kranju požar. Čeprav so takoj nastopili gasilci, so rešili le najvažnejše predmete iz goreče hiše, ki je pogorela do tal. Sreča je bila, da ni pihal veter, sicer bi se bil ogenj razširil po vsej vasi, v kateri ni vode. Šestčlanska družina je nastanjena pri sosedih.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V Pekerjah je umrla 66-letna zasebnica Ema Bayerjeva, v Mariboru 83letna Ana Grobuškova, vdova po strojevodji, in 82letni upokojeni višji sodni oficial Franc Cenc.

Ljudsko štetje. Po naredbi zveznega vodje Heimatbunda bo 29. novembra izvršeno natančno ljudsko štetje na Spodnjem Štajerskem. Delo bo prav obsežno, vendar mora biti v ponedeljek 30. t. m. ob 19. uri zaključeno. Prebivalstvo je pozvano, naj bo za časa ljudskega štetja na razpolago števnim komisijam. Vsakdo mora izpovedati po resnici.

O spodnještajerskem gospodarstvu so razpravljali te dni v Celju, kjer so se zbrali vsi zastopniki prehranjevalnih, živinorejskih, vinogradniških, vrtnarskih in kmetijskih uradov. Zborovanje je vodil poverjenik za prehrano in kmetijstvo Hainzl, gauleiterja je zastopal zvezni vodja Heimatbunda. Hainzl je rekel, da je treba vse storiti, da se bo proizvodnja še dvignila in da bodo trgi zadostno založeni. Sledila so poročila posameznih kmetijskih strokovnjakov. Ugotovili so, da je proizvodnja na Spodnjem Štajerskem še zaostala za ostalo štajersko deželo. V vseh okrožjih bo v kratkem predpisano, koliko je treba obdelati polja za žito, krompir, sočivje in oljnice. Na vsem Spodnjem Štajerskem bodo ustanovljene vaške zadruge za kmetijske stroje.

Obisk mladinskega vodje na Štajerskem. Ker je bil vodja nemške mladine Artur Axman pred tedni zadržan, bo prišel na Štajersko 28. t. m. ter bo ostal do 30. t. m. Državni mladinski vodja bo zlasti pregledal normalni razvoj organizacije nemške mladine na Spodnjem Štajerskem, vežbanje za vojaško službo ter sodelovanje mladine pri kmečkem delu.

Prostovoljno gasilsko društvo v Radvanju pri Mariboru je preteklo soboto na družabnem večeru proslavilo svojo 50letnico. Od ustanoviteljev sta živa le še vitez Rossmanith in Rafael Lesjak, posestnik v Framu.

Preseljenci ptujskega okraja so te dni kot prvi na Spodnjem Štajerskem prejeli zadevne listine. V ta namen je bil sklican svečan zbor vseh naseljencev ptujskega okraja. Zbrali so se v Ptuju. Zastopnik državnega komisarja za učvrščevanje nemštva glavni napadalni vodja SS Schallermayer je pozdravil naseljence, nakar jih je zaprisegel. Nato je izpregovoril okrožni vodja in deželni svetnik Fritz Bauer. V imenu preseljencev je izpregovoril bukovinski rojak Becker.

Nesreče. 31letnega prevoznika Alojza Gorjana v Mariboru je napadel pes, ko se je Gorjan peljal s kolesom. Gorjan je padel in si nalomil levico. 34letni drvar Roman Podvršnik si je na Pohorju nevarno poškodoval nogo. 16letni Edvard Frelih iz Dijaškega doma v Mariboru je padel pri telovadbi in si zlomil levico.

Dve smrtni obsodbi v Gradcu. Kakor smo svoj čas poročali, so letos avgusta našli v neki podstrešni sobici v Gradcu brivskega pomočnika Janeza Fronta s Polzele na Spodnjem Štajerskem umorjenega. Stanovanje je bilo izropano, izginila je gotovina in obleka, truplo pa skrito v lesenem kovčegu. Zločina sta bila osumljena 21letni Franc Koren, po rodu s Kočevskega in 21letni Pavel Žbogar, po rodu s Spodnjega Štajerskega, oba pa pristojna na Hrvatsko. Janez Front je namreč stanoval s Pavlom Žbogarjem, ki je po zločinu pobegnil s svojim pajdašem Korenom, vendar so ju v Inomostu izsledili. Zdaj sta bila pred posebnim sodiščem v Gradcu oba obsojena na smrt.

INSERIRAJTE V „JUTRU"

Iz Hrvatske

Smrt dr. Ulmanskega. Dne 8. t. m. je umrl v Zagrebu g. dr. Stevo Ulmansky-Vraczevgajski, zet pok. ljubljanskega mag. ravnatelja dr. M. Zarnika. Bil je višji pravni referent Osrednjega urada za zavarovanje delavcev. Užaloščeni vdovi ge. Justi roj. Zarnikovi naše sožalje!

Velikodušen dar Rdečemu križu. Zveza denarnih in zavarovalnih zavodov v Zagrebu je med svojimi člani zbrala 1,118.600 kun, ki jih je poklonila hrvatskemu Rdečemu križu.

Predavanje dunajskega zdravnika. Pretekli četrtek je v hrvatskem Zdravniškem domu v Zagrebu predaval ugledni dunajski zdravnik prof. dr. Teodor Hryntschag o temi: terapevtski napredek v urologiji.

Na ozkotirnih progah ne bodo več vozili brzovlaki. Hrvatski dopisni urad sporoča, da so od 17. t. m. ukinjeni brzovlaki na progah Sarajevo—Dubrovnik in Sarajevo—Brod na Savi.

Nova občinska uprava v Požegi. Z odločbo notranjega ministra je bil imenovan za novega župana v Požegi predsednik Obrtne zbornice g. Ivan Štirmer. Za podžupana je bil imenovan odvetnik Vladimir Šepec. Nova občinska uprava je že prisegla in prevzela dolžnost od stare.

Omejitev v potrošnji električnega toka. Hrvatski listi objavljajo natančne razpredelnice, koliko električnega toka sme porabiti vsako gospodinjstvo, vsaka industrija in vsaka obrt. Mestna električna centrala v Zagrebu je namreč v zimskem času preobremenjena in ne more dobavljati vsakih količin električnega toka. Kdor se ne bo ravnal po izdanih navodilih, mu bodo izklopili tok.

Prodaja krav mlekaric

Kmetijski oddelek Visokega Komisariata obvešča živinorejce, da bo v soboto, 28. t. m. v gostilni Rostohar — Karlovški most — od 8. do 12. ure in od 14. do 16. ure prodaja prvovrstnih plemenskih krav, dobrih mlekaric.

opisane izvirne lirike »V nordijskih gozdovih«.

Mogoče je, da bodo strogi in prenatančni slovstveni zgodovinarji Salvinijev primer — primer pesnika, ki se kot tak ni še pokazal v italijanščini in išče v drugem jeziku izraza svojim navdihnjenjem —, presojali bolj kot kurioznost, kakor pa kot pojav resnične slovstvene vrednosti. Vzlic temu se mi zdi, da je prav na tej točki križišče vse Salvinijeve slovstvene dejalnosti od začetka do danes. Predvsem opažamo, da zavzemajo prevodi pesnikov in spisi o pesnikih v tej dejalnosti posebno častno mesto: »Liriche slovene moderne«, »L'Italia nei canti popolari megiari«, »Canti popolari bulgari«, »Canti popolari polacchi«, »Poeti finnici moderni«, »Canti popolari finlandesi«, »Canti del popolo magiaro«, »Antologia della lirica jugoslava contemporanea« i. t. d.

Če primerjamo seznam Salvinijevih prevodov pesnikov in spisov o pesnikih z njegovimi prevodi proznih pisateljev in s spisi o njih, nadaljuje svoja izvajanja prof. Lo Gatto, je povsem očitno, kam se nagiblje Salvinijevo zanimanje. Čitatelj pa je lahko opazil pri tem še to, da Salvini na samem področju poezije upošteva predvsem narodno pesništvo, ali je vsaj doslej le-to upošteval pred vsem drugim. To dejstvo ima gotovo svoj intimni vzrok, ki je delno čustven, pretežno pa zakoreninjen v sami zasnovi Salvinijevega zanimanja, namreč v prepričanju, da se bo preko poezije na sploh najbolj približeval duši drugega naroda in da narodno pesništvo s svojo lepoto, svežostjo in pristnostjo še posebej lahko pokaže najgloblje značilnosti narodne duše.

Pisec navaja Salvinijevo delo na tem področju in pravi: Jasno je, da se Salvini ne zanima samo za narodne pesmi kot take, marveč tudi za zgodovinske, kulturne in narodopisne odnose, ki jih razodevajo in ki tvorijo vsaj del teh nacionalnih elementov, prehajajočih vedno tudi v stvaritve individualnih pesnikov. Drugo počelo, ki se ga Salvini dotika — po moji sodbi ne ravno zadostno —, ko se trudi, da bi spoznal razne narode, katerih poezijo ljubi in proučuje, je narava. Njegova zadržanost je tembolj čudna, ker tvori to počelo, če se ne motim, poglavitno ali vsaj zelo živo sestavino njegove osebne poezije, kakor jo imamo v njegovi finski pesniški zbirki »V nordijskem gozdu«. Zdi se mi, da bi mogel v narodnih pesmih, bodisi bolgarskih, bodisi poljskih ali madžarskih, najti večje bogastvo pesniških motivov, ki jih je navdihnila narava; dejstvo da so ti motivi bolj slabo zastopani v Salvinijevih prevodih, je nemara posledica tega, da Salvini ob tem času najbrž ni še neposredno in zadostno poznal narave v deželah, katerih pesmi je prevajal. Zato ga tudi ni tolikaj mikala, kakor pozneje na Finskem. Potem ko je spoznal Finsko, je postala narava Salviniju močan pesniški element. V novih zbirkah, ki se ne tičejo več narodne pesmi, marveč umetne poezije, se čuti prevladujoča prijetnost narave, seveda dokaj različne od tiste, ki se nam kaže v narodni poeziji. Vsi ali skoraj vsi s l o v e n s k i pesniki, ki jih je bil Salvini prevedel za svojo antologijo »L i r i c h e s l o v e n e m o d e r n e«, razodevajo obilne od narave inspirirane motive, Salvini se ves blažen poglablja vanje. Njegovo prejšnje načelo prevajanja v prozi, češ da ima prevod v prozi poleg vseh slabosti vsaj to vrlino, da je zvest duhu in obliki izvirnega besedila, se zdaj umika ne načelu, marveč potrebi, najti poleg ustrezajočih besed in idejne zasnove tudi ustrezajoč ritem, ki je tesno združen z ostalimi elementi. Knjižica »Liriche slovene moderne« je, izvzemši nekaj posameznih stihov, s tega stališča majhen dragulj, razodevajoč prevajalčevo razumevanje in ustrezajoče lirično občutje, kljub vsej, ponekod kar največji različnosti med raznimi pesniškimi temperamenti, ki se jim prevajalec približuje. Isto bi lahko povedali o taki zbirki »Poeti finnici moderni«, v kateri najdeš pesmi, ki so za zapadno občinstvo pravo razodetje.

Ta Salvinijev intimni stik s pesniki sodobne občutljivosti in sodobne kulture, pa naj bodo Slovenci ali Finci, nam daje priliko, da si ogledamo Salvinijevo občutljivost v zgodovinsko kritičnem pogledu. Tako nadaljuje prof. Lo Gatto in se posebej zaustavlja pri Salvinijevi inavguralni disertaciji »Storia della Letteratura bulgara dalla Liberazione alla prima guerra balcanica«. Preko nekaterih očitkov ki kažejo, koliko se v Salviniju prepletata narava umetnika in znanstvenika prihaja prof. Lo Gatto k ugotovitvi: Salvini je potemtakem pesniški-umetniški temperament, ki je zbral okrog sebe izjemno hitro znanstveno učenost, vendar si le-ta ni mogla ustvariti trdno in dokončno podlago. Pisec vidi v Salvinijevem delu eno samo nevarnost: pretirano širino obzorij, ki jih hoče imeti Salvini pred sabo.

Svoj članek o Luigiu Salviniju sklepa prof. Ettore Lo Gatto takole: Tvegam da se zamerim neštetim prijateljem, ki si jih je pridobil Salvini v ugro-finskem in tudi v romunskem svetu, vendar si želim, da bi se njegova pot vedno bolj usmerjala k natančnejšemu smotru: v slavistiko. Poznanje drugih svetov, ki so slovanskemu blizu, bo pripomoglo, da bo Salvinijeva kritika še bolj živa in objektivna; obogatilo bo, kakor že doslej, njegov pogled in poostrila njegovo občutljivost. Zrelost mišljenja in čustvovanja, ki trka zdaj tudi na vrata tega mladega prijatelja in ga sili v praktično kulturno dejalnost Hotel bi, da bi to svojo zrelost posvetil slovanskim študijam, področju, ki je že samo po sebi neizmerno in polno kritiških, zgodovinskih in umetnostnih možnosti, kjer se lahko napije tudi najbolj žejno grlo lirizma, prav kakor erudicije.

Tako sem nehote odkril — končuje ugledni sodelavec revije »L'Europa Orientale« — čemu se je v meni tako nenadno pojavila želja, da bi napravil bilanco Salvinijeve dejalnosti. Bilanco, ki je obenem čestitka, čestitka, ki je hkrati vera.

ZAPISKI

Knjiga kot darilo

Iz vseh vojskujočih se dežel poročajo o velikem zanimanju za knjigo. Premnoge izdaje pomembnih del so razgrabljene takoj ob izidu in če je nekatere knjige težko dobiti, je krivo samo to, da se začenjajo zakoni vojnega gospodarstva uveljavljati tudi v produkciji knjige in omejevati uporabo papirja. Založniki izjavljajo, da so uspešno vrgli na trg tudi stare, preležane izdaje, ki zanje ni bilo prvotno kaj dosti zanimanja. Ostale so v skladiščih, teh stranskih, počasno tekočih rokavih velike reke potiskanega papirja, ki označuje sodobno civilizacijo. Če bi mogli sredi največje vojne, kar jih je doslej poznala zgodovina, govoriti o krizi knjige, bi se to kvečjemu tikalo kvalitete slovstvene proizvodnje, nikakor pa ne zanimanja za knjigo.

Tako poročajo iz drugih dežel. Tudi pri nas je dobra knjiga ohranila svoje stare prijatelje. V sleherni novi izdaji, ki jo pošljejo na knjižni trg naše založbe, vidimo več kakor samo sveženj potiskanega papirja; vidimo znak našega kulturnega življenja, dokument naše življenjske in kulturnotvorne volje Zato knjige, ki so dobre in količkaj duhovno pomembne, vedno najdejo pot k čitateljem. Prinašajo v naše jesenske in zimske večere oživljajočo svetlobo duhovnega življenja, odbleske sveta, ki po svojih vrednotah ni bežen in minljiv. Prinašajo nam odraze drugih svetov in drugačnega življenja, dih zasanjanih časov, hrepenenje po boljšem in lepšem, spoznanja na trudni poti dobrega in zlega. Zakaj vsega tega je nekaj v dobrih knjigah in še mnogo drugega, kar potrebujeta človeški duh in duša.

Miklavževo in predbožični dnevi — to so po starem, lepem izročilu neorganizirani dnevi knjige. Ob teh dneh jih kupujemo ne le zaradi dolgih večerov, ki nam omogočajo daljše branje, marveč tudi kot darila svojcem. Še v sedanjem času je dobra, lepa knjiga ohranila vse prednosti darila. Če je skromnejša, kar se tiče cene — in prav zato primerna za sedanje čase — je pa lahko odbrana in pomenljiva po svojem značaju, po notranji vrednosti. Knjiga ni primerno darilo samo za svojce in posebej še za mladino Če je njen namen, da mladino izpodbuja in dviga, lahko dobro izbrana, lepa knjiga prinese etično izpodbudo tudi doraslemu. Knjiga kot darilo naj bi postala znak pozornosti in medsebojnega uvaževanja takisto med prijatelji! Darovalec, ki je dobro izbral knjigo, je z njo oddal prijatelju ali prijateljici najlepšo posetnico z voščili in željami. Duh dobre knjige ni kakor vonj cvetlic: ne izpuhteva, marveč nam daje še dolgo to, kar nas lahko v življenju izpodbuja in dviga: vero v duhovno moč in veličino človeškega življenja, občutje lepote in skrivnosti, spoznanje naših dolžnosti v vekovitem boju luči in teme, dobrega in zlega.

Zategadelj je knjiga med darili, ki jih včasi izbiramo, najvzvišenejše darilo — s pogojem seveda, da je izbrana z vzvišenim čustvom in izkušenim znanjem.

Nova knjiga Giovannija Papinija. Založba Vallecchi je napovedala v zbranih spisih znanega pisatelja, člana Italijanske Akademije Giovannija Papinija nov zajeten zvezek z naslovom »Racconti di gioventù«. V njem je najboljša Papinijeva pripovedna proza iz starejših, že zdavnaj razprodanih zbirk, prav kakor tudi nekatere njegove najnovejše povesti. V isti založbi izide nova knjiga Ardenga Sofficija »Selva«, v kateri bodo ponatisnjeni izbrani članki o umetnosti. Kakor znano, je Soffici tudi odličen slikar in prav kakor njegov ožji mladostni tovariš Papini član Italijanske Akademije.

Starost vesoljstva

Šop dva in tridesetih novih igralnih kart je v originalnem zavitku urejenih skrbno po barvah in figurah. Če ta šop pošteno premešamo, smo ustvarili v njem »desorganizacijo« in »nemogoče« nam bo z novim mešanjem, vrhu tega še z zaprtimi očmi, spraviti karte v takšen red, da bo prvih šestnajst figur predstavljalo, recimo, rdečo barvo, ostalih šestnajst pa črno.

To besedico »nemogoče« uporabljamo navadni smrtniki zelo pogosto in tudi s prepričanjem. Poklicni matematik je z njo malo previdnejši. Običajno govori rajši o »neverjetnosti« ali pa bolje o »majhni verjetnosti«, kajti v duhu si lahko predstavlja primer, da se karte po toliko- in tolikokratnem premešanju znajdejo v določenem redu, bodisi samo po barvah ali pa celo v prvotnem redu, ki jim ga daje tovarna v originalnem zavitku. Z verjetnostnim računom si lahko v številkah predstavlja takšen primer — a da gre pri tem za nepojmljivo visoke številke, je samo ob sebi umevno.

Zvezde imajo kakor igralne karte razne barve, a te barve se kažejo zvezdoslovcu enako premešane kakor igralcu v šopu pravokotnih pisanih kartončkov njegove igre. V skladu z večjo ali manjšo pomešanostjo skupine pisanih zvezd pa pripisuje zvezdoslovec tej skupini kot statistik ali matematik verjetnostnega računa večjo ali manjšo starost. Kar se tiče njihove barve, nahajamo med zvezdami predvsem takšne, ki žarijo v modrini. Takšna modra zvezda je na primer znamenita Vega v ozvezdju Lire. Prav za prav ni popolnoma pristno modra, temveč ima le kakor večina zvezd te vrste neki odtenek, ki cika na modro. Bele zvezde žarijo tako kakor Sirius, potem imamo bledorumene, izrazito rumene, krepko rumene in rdeče zvezde.

400 sekstilijonov kilogrammetrov zvezdne energije

Zvezdoslovci dobro poznajo brzino, s katero se pisane zvezde premikajo v svetovni prostornini, čeprav se nam vidi, kakor bi bile prilepljene negibno na nebu (»stalnice«!). Ta brzina znaša tudi na tucate kilometrov v sekundi in je torej toliko in toliko tisočkrat večja od brzine naših najhitrejših brzih vlakov. Poznamo tudi mase zvezd in jih imamo izračunane direktno v kilogramih. Če pa poznamo maso in brzino nekega telesa, tedaj se dá polovična masa pomnožiti z brzino, produkt, ki ga tako dobimo, se dá pomnožiti znova z brzino in končni produkt imenujemo potem živo silo ali gibalno energijo telesa.

Če izračunamo v določenih, za naše namene primernih velikanskih enotah, ki štejejo po sto sekstilijonov kilogrammetrov (sekstilijon pišemo s 36 ničlami!), povprečno gibalno energijo belih zvezd, dobimo število 4. Približno isti rezultat nam dá račun tudi za bledorumene, rumene, temnorumene in rdeče zvezde. Dobimo tedaj vtis, da je naš zvezdni sestav tako temeljito premešan, da bolj biti ne more. To premešanost zvezd pa si moramo razlagati takole: »Od vsega početka« so imele nekatere zvezde nemara večjo gibalno energijo kakor druge, a ta preveček energije so oddajala pisana zvezdna telesa določene vrste — morda pri trčenjih — drugim zvezdnim telesom z manjšo energijo. Te zvezde z manjšo gibalno energijo so dobile na ta način nove impulze, dokler se niso vse energije počasi izenačile. To je pravo področje za verjetnostne račune, matematik si vse to oblikuje v formule in tabele, kjer bi navadni smrtnik že v naprej vrgel puško v koruzo.

Kakor se matematik lahko po svoje zabava z 32delno pisano igro kart, tako se lahko s svojimi računi spravi tudi, recimo, na 32 milijard barvnih zvezd. Da mu račun pri tem dá dolge, skoraj neskončno dolge časovne vrednosti, si lahko sami mislimo. Toda ta igra z zvezdami ima še svoje posebnosti. V zadnjem naštevanju raznobarvnih zvezd zgoraj nismo omenili modrih zvezd. Za te zvezde pa nam račun tudi v resnici ne dá števila 4 kot izraz njihove gibalne energije. To pomeni z drugimi besedami, da se zvezde našega vesoljstva niso mešale med seboj tako neznansko dolgo dobo, da bi se bile vse njihove energije že popolnoma enakomerno razdelile. Tako imenovana verjetnostna teorija je uporabila ta pojav za račune, ki nam pravijo, da »obstoji« naš zvezdni svet toliko in toliko, recimo deset bilijonov let.

A to ni edina pot, da pridemo do nekih določenih številk v zvezi s težavnim vprašanjem starosti sveta. Dosti bolj znan je način, po katerem so izračunali na primer starost zemeljske skorje. Prvina uran se avtomatsko spreminja v svinec, in sicer se od določene količine urana na primer ena tretjina v treh milijardah let spremeni v navedeno kovino. Globoko v zemlji nahajamo takšen svinec neposredno ob prvotnem uranu in tako nam je lahko določiti njiju medsebojno težno razmerje. Na podlagi izkušenj, ki smo si jih pridobili v laboratoriju, nam je tako mogoče izračunati, da znaša starost zemeljske skorje eno do deset milijard let. Tudi iz domnevne starosti meteoritov, ki jo lahko ocenijo mineralogi in fiziki, je mogoče sklepati na starost dogodkov v svetovnem prostorju. Prav tako tudi na podlagi razpadnih pojavov v kovinah.

Vse te metode in ta vprašanja gotovo ne spadajo med najlažje probleme znanosti. Saj obsegajo različna, medsebojno le malo sorodna področja. Zato je umljivo, da tudi izsledki o starosti zvezdnega sestava med seboj nikakor niso enaki. Tako meni del znanstvenikov, da je deset bilijonov let najbolj verjetna starost našega vesoljstva, drugi pa navajajo celo samo milijardo let. Šele bodočnost nam bo morda odgovorila zanesljiveje na to vprašanje, kakor je znanost po enako težavnih poteh prišla do tega, da je kolikor toliko soglasno izračunala razsežnost sveta.

Zgodovina sveta v miniaturi

V ostalem si, ne glede na to negotovost znanstvenih izsledkov, vzemimo naše sonce in naš ožji svet v pretres. Astrofiziki so to sonce uvrstili, mimogrede povedano, med »rumene pritlikavce« zvezdnega prostorja. Neko pravilo, pri katerem gre seveda bolj za pomoč spominu kakor za točne ugotovitve, veli: »Sonce je 10.000krat starejše od zemlje, zemlja je 10.000krat starejša od človeštva, človeštvo pa 10.000krat starejše od poedinega človeka.«

Za zabavo izvedimo delitev vseh časovnih dolžin s tisoč milijoni, to se pravi: vsem (seveda le čisto okroglim) številom odrežimo po devet ničel. Ker pišemo sedaj leto 1942., je materija po tem reduciranem merilu nastala pred sto tisoč leti, zemlja pa se je rodila šele pred dvema letoma ali tremi. Ves človeški rod šteje komaj kakšne tri ure. Recimo, da je ura sedaj poldne, tedaj je četrt ure pred tem začela najsvetlejša zvezda v Malem vozu, to je naša današnja Severnica, svoje krožno potovanje okoli tečaja ekliptike, tako da stoji sedaj, ko je dovršila svoj »precesijski obtok«, spet na istem mestu kakor pred četrt ure. Toda šele dve minuti pred dvanajsto so se začeli ljudje resno zanimati za zvezde, pred desetimi sekundami je Galilei izumil teleskop, in vi, ki to čitate, ste stari sekundo časa, vaš oče pa dve sekundi... Svinčnik in računalo pojma »nemogoče« pač ne poznata, zato nam oprostite, če smo vas za zabavo povedli iz resnih globin vsega vesoljstva do teh šaljivih zasebnih stvari.

Malta včeraj in danes

Posebni dopisnik poročevalske agencije »Europe« je imel nedavno priliko razgovarjati se z angleškimi ranjenci, ki so jih transportirali z Malte. Prevažajo jih v velikih letalih vsak dan v precejšnjem številu, zlasti potem, kadar osovinsko letalstvo močneje udarja na otok in njegove utrdbe. Pred dobrim mesecem in še kasneje so bili ranjenski transporti posebno pogosti, tako da so v poučenih mednarodnih krogih takoj vedeli, da se v Egiptu nekaj pripravlja. Nehote, toda povsem naravno, so ljudje v vsakem razgovoru vpraševali ranjence, ki so prihajali z Malte, če nikakor ni mogoče preprečiti osovinskih transportov in s tem najuspešneje pomagati svojim vojaškim silam. Angleži so namesto odgovora majali z ramami. Eden izmed odkritejših je dejal: »Morda smo to lahko včeraj storili, danes je dovolj, če se sploh vzdržimo, kaj pa bo jutri, ne morem nič povedati.« Resnično, še nedavno je 10.000 britanskih vojakov, razmeščenih po garnizijah na Malti, pomenilo še precejšnjo garancijo za varnost britanskega imperija na Sredozemskem morju, medtem ko danes tudi desetkratno število ne odgovarja nalogi, zaradi katere je Malta prav za prav postala to, kar je, namreč, da obvaruje zvezo Londona z Indijo in Avstralijo.

Strateški položaj Malte je prav gotovo edinstven na svetu. Po svojem prirodnem položaju je otok postavljen tako, da deli Sredozemsko morje v dva dela, v zapadno in vzhodno stran. Nahaja se na sečišču obeh diagonal, ki tečeta v smereh Gibraltar—Port Said in Sicilija—Afrika. Že samo zaradi svojega položaja je bila Malta od nekdaj stražar ladijskega prometa po Sredozemskem morju. Kot tako so jo, kakor je razumljivo, poznali in zasedli že stari Feničani ter jo napravili za svojo kolonijo. S spremenjenim položajem v Sredozemlju je prišla tudi Malta iz feničanskih v grške roke, okoli leta 400. pred Kr. pa so jo zavzeli kartažanski vojaki in trgovci, od katerih so jo leta 1218. prevzeli njihovi rimski tekmeci in kasnejši zmagovalci.

Ve se, da so pozneje na Malti vladali nekaj časa Vandali, potem Vzhodni Goti, Bizantinci in končno Arabci, katerim so jo odvzeli Normani pod vodstvom Rogera Sicilskega. Leta 1884. so od Francozov prevzeli otok Španci in tedaj se na njem pojavljajo že prvi italijanski vplivi. Leta 1530. je Malto podaril cesar Karel V. viteškemu redu Ivanovcev, ki je po otoku prevzel tudi svoje novo ime malteški red. Novi lastniki so Malto utrdili, da bi z nje branili plovbo krščanskih narodov proti arabskim in turškim gusarjem na Sredozemskem morju. Na svojem pohodu proti Egiptu leta 1798. je otok zasedel Napoleon, da bi na ta način že v naprej zasigural uresničenje svojih načrtov, ki se pa pozneje niso izpolnili. Leta 1800. so Malto zasedli Angleži, ki jim je bila priznana tudi z mirovno konferenco leta 1814.

Poznejša zgodovina otoka je na eni strani obeležena z brutalnostjo angleškega imperializma proti domačemu, po večini italijanskemu prebivalstvu, na drugi strani pa z neprestanim izgrajevanjem Malte kot trdnjave. Za razliko od Gibraltarja, Singapura in Hongkonga se Malta ni mogla nasloniti na kopno zaledje in je bila zato zgrajena kot pomorska trdnjava. V teku desetletij je postala ne samo prvovrstna vojna luka in postaja za popravilo ladij, ampak tudi nadvse važna oskrbovalna postaja za premog vsem angleškim parnikom, ki so pluli po Sredozemskem morju proti Indiji in Avstraliji ter obratno. Kamenita pustinja, ki se dviga okoli 200 m nad morsko gladino, je s svojimi terenskimi prilikami bila kakor nalašč primerna za gradnjo utrdb. Otoške utrdbe so stalno izpopolnjevali po zahtevah moderne vojne tehnike, zlasti intenzivno pa so jih začeli graditi po abesinski vojni. Težko bi bilo opisati vse trdnjave in obrambne sisteme na Malti. Dejstvo je, da izza vsakega kamenitega bloka ob strmih obalah štrle topovske cevi vseh mogočih kalibrov do ogromnih baterij. V vojnih lukah La Valetta in Great Harbour se nahajajo stalno večje in manjše edinice angleške vojne mornarice, katerih topovi so skupno z onimi z utrdb St. Elmo, Ricasolli, Tigne St. Angelo, Fort Manuel, in drugih predstavljali stalno nevarnost za vse, kar na Sredozemskem morju ni bilo angleškega. O tem, da bi se Malta lahko kdaj osvojila, ni bilo niti govora. Z izgradnjo velikih, v kamen izvrtanih letalskih oporišč so si Angleži zasigurali premoč te svoje trdnjave tudi za potrebe sodobnega vojevanja in jo pretvorila v »stabilno letalsko matično ladjo, ki je ni mogoče potopiti«.

Tako se je mislilo vse dotlej, dokler niso leta 1940. začele padati na Malto prve italijanske bombe. Danes, potem ko je otok doživel več kakor 3000 osovinskih letalskih napadov, mislijo tudi sami Angleži drugače. Resnično, Malta se še vedno nahaja v njihovih rokah, toda še od daleč ni tista stara, včerajšnja Malta, ki je gospodarila nad Sredozemskim morjem in je lahko vsak čas prekinila njegove prometne zveze. Danes je daleč od tega. Čeprav je samo 90 km oddaljena od Sicilije, ne morejo letala z njenih vzletišč resno ovirati osovinskih transportov proti Libiji in Tunisu, medtem ko italijansko in nemško letalstvo hudo ogražata britanske konvoje, ki jih kljub spremstvu vojnih ladij neusmiljeno potapljata pred očmi samih malteških utrdb. Malto imajo v resnici še vedno Angleži, toda medtem ko so mogli še včeraj z nje kontrolirati osovinsko plovbo, je danes ne morejo preprečiti, nego morajo celo sami pluti po dolgi poti okoli rta Dobre nade, ker jim je Sredozemlje praktično zaprto.

Z vsakim osovinskim letalskim napadom ima Malta vedno manjšo strateško in obrambno vrednost. Nad njo se resnično še vedno vije angleška zastava, toda že bolj kot znak preteklosti in spomina, kakor nepremagljive moči.

Mlado Jutro

Andersen:

Navihani pobič

Nekoč je živel star pesnik, izredno dober star pesnik. Nekega večera, ko je sedel v svoji izbi, je zunaj besnela strašna nevihta. Lilo je kakor iz vedra. A stari pesnik je toplo in udobno sedel pred svojo pečico, kjer je plapolal ogenj in so cvrčala pečena jabolka.

»Kdor je zdaj na cesti, bo do kože moker«, je dejal pomilovalno, ker je imel dobro srce.

Tedaj je zaprosil pred durmi otroški glasek: »Joj, odpri mi, zebe me in ves sem moker,« in jokalo je in trkalo na vrata, v okna pa se je besno zaganjal dež in veter.

»Uboga stvarca!« je dejal pesnik, vstal in odprl vrata. Pred pragom je ždel nag pobič in voda mu je tekla od dolgih zlatih kodrov. Trepetal je od mraza. Ko bi mu ne bil pesnik odprl, bi bil gotovo poginil v neurju.

»Ubogi fantič!« je dejal starček in ga prijel za ročico. »Stisni se k meni, da te pogrejem. Nikar ne jokaj. Vina dobiš in pečeno jabolko, saj si dečko od fare!«

Bil je res lep pobič. Njegove oči so bile kakor dve svetli zvezdi in — dasi mu je voda še vedno tekla od las, so se mu vendar že vili zlati koderčki. Bil je ko angelček, čeprav je bil višnjev od mraza in je trepetal po vsem telescu. V rokah je držal krasen lok, ki pa je bil ves skvarjen od dežja. Od pisanih puščic je kapala raztopljena barva.

Pesnik je sedel k pečici, vzel pobiča v naročje, mu ožel vodo iz las, mu dihal v premrle ročice, jih grel v svojih rokah in mu zavrel sladkega vina. Tedaj se je pobič opomogel, lička so mu zagorela, skočil je na tla in se vrtil in plesal okoli starega pesnika.

»Ti si pa veseljaček!« se je pesnik zasmejal. »Kako ti je ime?«

»Ime mi je Amor,« je odvrnil pobič, »ali me ne poznaš? Glej, to je moj lok. Imenitno znam streljati z njim. — Ej, nevihta je prešla, luna že sije!«

»A tvoj lok je pokvarjen,« je dejal pesnik.

Pobič se je zamislil. »To bi bilo hudo« — in je pregledal lok. »Ne, saj je že suh in nič pokvarjen. Struna je napeta! Ali naj ga poskusim?« — In ga je napel, nastavil puščico, naměril in ustrelil dobrega pesnika naravnost v srce.

»Vidiš, da moj lok res ni pokvarjen?« se je veselo zasmejal in zbežal. Ta zlobni pobič! Da je streljal na starega pesnika, ki ga je bil tako prijazno sprejel v svojo toplo sobo, ki je bil tako dober z njim in mu je dal sladkega vina in najboljše jabolko!

Dobri stari pesnik je ležal na tleh in plakal, kajti zadet je bil naravnost v srce: »Joj, joj, kako poreden je Amor. Vsem dobrim otrokom bom to povedal, da se ga bodo varovali in se nikoli ne bodo igrali z njim, ker to se ne bi dobro končalo.«

In vsi dobri otroci, dečki in deklice, katerim je to povedal, so se ga varovali, a vendar jih je prekanil, ker je silno pretkan. Ko pridejo študentje s predavanj, jim stopa ob strani v črni suknji, z naočniki na nosu in knjigo pod pazduho. Ne spoznajo ga. Veselo ga primejo pod pazduho, ker mislijo, da je njihov tovariš. Tedaj jim prebode srce. Tudi dekleta niso varna pred njim. Vse ljudi zasleduje. V gledališču sedi med lučkami lestenca pod stropom in rdeče, plameneče gori, da ga nihče ne spozna. Neopažen pa izstreli svojo puščico. Smuka se po sprehajališčih in tihih stezah. Tudi očka in mamico je zadel v srce. Le vprašaj ju, če ne verjameš.

Da, Amor je res poreden pobič, čuvaj in ogibaj se ga. A njegovim puščicam nihče ne uide. Pomisli, celo tvojo babico je zadel v srce. A tega je že dolgo, in rana se je zacelila. Babica pa tega nikoli ne bo pozabila. Ta navihanec. Zdaj ga poznaš in veš, kako je neugnan.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

531. Kakšna razlika je med bronom in medjo?

532. Kaj je partenogeneza?

533. Kaj je difuzija svetlobe?

*

Milijon kapljic.

Če 1 milijon majhnih, medsebojno skladnih okroglih vodnih kapelj steče skupaj v eno samo okroglo kapljo, kolikšen je potem polumer te kaplje in kolikokrat manjša postane skupna površina prej ločenih kapljic? (Naloga ima pomen za razumevanje, kako se lahko stopnjuje elektrenost oblakov ob nevihti)

*

535. Zlogovna križanka.

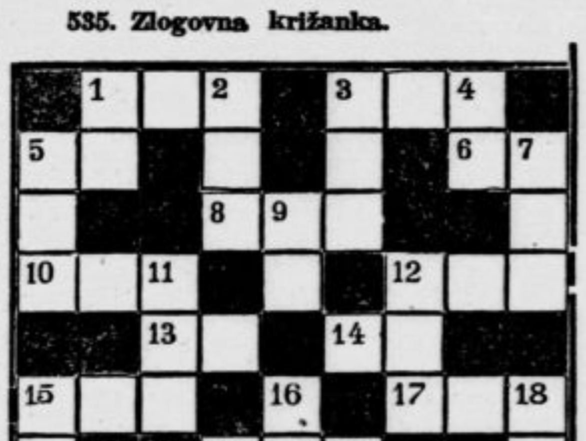

Za spremembo smo vam danes predložili križanko, ki vam njenih polj ni izpolniti s posameznimi črkami, temveč s celimi zlogi. Ti zlogi vam dado v vodoravnih in navpičnih vrstah polne besede kakor v navadnih križankah, in sicer pomenijo te besede:

Vodoravno: 1. figuro iz Wildeove drame, znano tudi iz Straussove opere, 3. glad, 5. osebnost iz Shakespeareove tragedije, 6. boj, 8. mesto na Angleškem, 10. tujko, ki označuje v trgovini prodajne predmete, 12. zgodnjo hruško, 13. žensko ime, 14. tujko za tujca, divjaka, suroveža, 15. moža, ki je napisal važno knjigo za spoznavanje Goetheja, 17. žensko ime, 19. lesenjačo, 21. obliko glagola dati, 23. večji vodni tok, 24. vitko in skokonogo žival iz južnih in jutrnjih dežel, 25. vrtno cvetlico.

Navpično: 1. »palmo«, iz katere pridobivajo posebno moko, 2. junaka, silaka, bikoborca, 3. znamenitega švicarskega fiziognomika, 4. ograjen prostor za obrambo, 5. mesec, 7. prednico in pomočnico pri porodih, 9. angleško mesto, 11. nemškega avtorja znamenitega tehničnega romana, ki je izšel celo v dveh istočasnih slovenskih prevodih, 12. zdravilno vrtno rastlino, 15. antično pesniško obliko, 16. prepričanje, 18. prepir, pretep, 19. opravljivo žensko, štor, 20. obdelovalca kamna, 22. okončino, 23. rastlino, ki cvete v dveh vrstah zgodaj spomladi in proti jeseni z drobnimi, rdečkastimi cveti.

* * *

Rešitve nalog 26. t. m.

526. »Kobaltna modrina« je prejela svoje ime od tega, ker so sodobniki Böttcherja, izumitelja porcelana, mislili, da je mož v zvezi s škrati, ki mu pomagajo ustvarjati tako trpežne modre barve na porcelanu. Škrati pa se po nemško imenujejo tudi »koboldi« ali v narečju »kobalti«.

527. Orgl so izumili v 3. stoletju pred našim štetjem v egiptski Aleksandriji.

528. Prvi, ki je ladjo poganjal s paro, je bil Francoz Papin, profesor matematike v Marburgu v Nemčiji. L. 1707. je vgradil parni stroj v ladjo, s katero se je vozil po reki Fuldi — toda drugi ladjarji so mu ta prvi »parnik« razdejali.

*

529. Lahka naloga.

S kazalcem leve roke primi trdno novec B, s kazalcem desne roke pa novec C. Novec C premikaj potem okoli novca B, ki trdno stoji. Novec A boš pri tem odrival z novcem C, dokler ne pridejo novci v vrstni red A, C, B.

*

530. Za računarje.

Cvetlični vrt bo povsod 6 m od ograje in bo imel dolžino 44 m ter širino 21 m. Vsa parcela meri 56 × 33 = 1848 kv. m, cvetlični vrt pa 924 kv. m, to je polovica celotne parcele.

»Pomislite, gospod doktor, igral sem na orglice, pa sem jih požrl!«

»Bodite zadovoljni, da niste igrali na klavir!«

*

Jaka: »Miha, koliko je ura?«

Miha: »Pol šestih. Toda prosim te, zapomni si to, da me ne boš vedno na novo vpraševal!«

*

Bratec in sestrica sta si ogledovala ozebline na nogah, ki sta jih dobila pri sankanju.

»Kako je koža modrikasta,« se čudi Marica, »pa bo minilo.«

»Dedek ima tudi ozebline,« meni Jurček, »ampak na nosu. Veš, ta ozeblina pa mu ostane tudi poleti.«

Marijana:

O jeseni in koncertih

Minila je lepa, sončna jesen, ko so ljudi zapeljevali topli in jasni dnevi v vabečo naravo, tja v tivolski park, na bela, vijugasta pota, med zelene z zadnjimi rožami posute travnike, tja pod zlatolistnate breze, med sanjajoča, v vetru šepetajoča drevesa, na ozke, z odpadlim listjem posute steze, v kraljestvo prečudežnih barv, namešanih in nanešenih na pobočja gozdov od umetniškega slikarja — jeseni. Minili so časi, ki so nam klicali v spomin naše bele, kmetiške hiše ob robu cest, ki so se jim ob straneh rumenili zlati šopi koruze in so kmetije in polja in ceste dišale po repi, ki so jo kmetje v velikih lojtrskih vozovih vozili domov.

Minila je doba trgatve, usule so se rože, veter je odnesel pisano listje z dreves. Zdaj smo veseli, da smo v mestu, da lahko hodimo po tlakovanih cestah, navdušeni za toploto v na novo zakurjenih pečeh. Kadar enakomerno udarjajo kaplje na šipe in pločevino ob oknih, se nehote spomnimo glasbe, lepih koncertov in zaželimo, da bi nas ubrane melodije dvignile v prečudežno kraljestvo muzike.

Tako torej, zaradi jesensko temačnega razpoloženja, ki je v nas, se zdi, da je ta čas najprikladnejši in najbolj priporočljiv za koncerte. Takrat se človek najlaže preda glasbi, najlaže sledi njenim ubranim glasovom, najlaže se zatopi v čudežni svet, ki ga ustvarja muzika.

So pa seveda še mnogi drugi, ne samo ti globoki, notranji in od duševnega razpoloženja odvisni vzroki, ki privabljajo ljudi na koncerte. Tako na primer se zgodi, da zagleda mlada gospa v dnevniku vabilo za koncert: komorni trio, violina, čelo in klavir, spored ta in ta, nastopajoči ti in ti. Pa pravi ta gospa svojemu možu:

»Uh, kakšen dolgčas, tale koncert! Da le morejo ljudje hoditi poslušat take stvari! Mene bi ne zvlekle vse sile sveta na tako puščobo! Če bi bil kak jazz-orkester ali vsaj operna glasba potem še! Toda v današnjih časih koncerti in še trio povrhu, — no, hvala lepa!«

Potem preide taka gospa na ostale dnevne novice, si ogleda nesreče, prebere smešnico in potem še brž pogled med malimi oglasi na »Dopise« in »Ženitne ponudbe«. Ne, spet jih ni! Pa so res dolgočasni današnji časopisi, niti tega ne prinašajo kaj dosti več. Kajti kljub temu, da je gospa že poročena in ima skrbnega in ljubečega moža, jo vendarle zanimajo taki oglasi, bodisi zato, ker je ponosna, da je ona že našla svojega, medtem ko ga druge še iščejo, bodisi iz nevoščljivosti, da bi kaka druga po oglasih dobila boljšega.

Koncert je med tem že popolnoma pozabljen in časnik in vse novice in nasveti z njim romajo v predal.

Minejo trije dnevi.

Naša gospa se vrača s trga. Vsa premočena, obložena z razno zelenjavo in podobnimi potrebščinami v veži otresa dežnik in sama pri sebi godrnja o slabem vremenu, neuslužni postrežbi na trgu in sitnostih, ki jih ima človek ob preodgovornem opravljanju gospodinjskih dolžnosti.

Pa ji pride soseda naproti, mlada, na novo postala mamica, vljudno pozdravi in pravi:

»Klanjam se, dobro jutro, draga gospa! Že s trga? Ste pa res pohiteli danes, da ste že tako hitro nazaj! Veste, tudi meni se strašansko mudi. Na trg moram še, potem k frizerju in še na skok k šivilji, da mi bo vendar še pravi čas poslala obleko za koncert. Saj greste vi tudi? Ne? Ah, tako, vas ne zanima komorna glasba?! Nu, če vam po pravici povem, tudi jaz nisem preveč navdušena zanjo, ampak veste, mož mi je ves srečen v svojem očetovskem ponosu kupil novo obleko in zdaj bi jo brž rada oblekla. Premišljala sem že in premišljala, za kam bi jo porabila, zdaj, ko zaradi malega nikamor več ne gremo, pa mi je prišel ravno prav ta koncert, za katerega sem — sklicujoč se na svoje nekdanje učenje klavirja — navdušila še moža, tako da je kupil karte in da zvečer greva. Saj se mogoče tudi vi še premislite! Ampak zdaj moram pa res že naprej, ker se mi tako hudo mudi. Klanjam se in zbogom in poklone gospodu soprogu! . . . » Še nekaj besed, ki pa so že zamrle za vrati.

Mlada gospa je po toliki plohi besed komaj prišla do sape.

Torej sosedovi gredo na koncert! Oni pa ne! Ampak toliko se na komorno glasbo tudi oni razumejo kakor sosedovi. In tudi ona ima skoraj novo obleko, ki jo je komaj dvakrat oblekla, enkrat za kavarno in enkrat v gledališče. Zakaj bi tudi onadva z možem ne šla? Obiskovanje koncertov je vendar sveta kulturna dolžnost vsakega izobraženega človeka!

. . . . . Po kosilu:

»Ti možek, ali si bral, da je drevi koncert?«

Molk . .

V dnevniku pravijo, da bo zvečer koncert!«

»Kaj?. . . Mam! . . . Pusti me vendar, saj vidiš, da berem!«

Molk.

»Ti ljubček, ali bi ne šla tudi midva?«

»Kam? Na koncert? Od kdaj se pa ti zanimaš za koncerte? Tega pri tebi še svoj živ dan nisem zapazil.«

»Oh veš, sosedovi gredo, pa sem mislila . . . .«

Mož poluglasno: »Presneto vendar, človek še pri branju nima miru!« Glasneje: »Pa ravno danes, ko imamo v gostilni partijo taroka!«

Slede: solze, očitki, vzdihi, tolažba, sprava, poljub in domenek za zvečer pred koncertom.

Vse popoldne tekanje, likanje, česanje, lepotičenje in vse, kar še spada k pripravam za koncert. Zvečer vsa zasopla in zardela prileti zadnjo minuto pred dvorano. Mož, že zelo nestrpen, s celo ploho očitkov na jeziku, se krepko premaga in se prerine z boljšo polovico h garderobi.

Brž še poslednji pogled v ogledalo, malo lepotila in nato dostojanstven vstop v dvorano pod radovednim nadzorstvom stoterih oči. Sedeta . . . Gospa se zadovoljno oddahne, ko vidi, da sedé sosedovi dve vrsti za njima. Potem prijazen pozdrav znancem na desno, smehljaj na levo, kritičen pogled v prve vrste in . . . . sodelujoči trio se prikaže na odru. Kakšna škoda vendar, da so na koncertih odmori tako redki in še ti tako kratki! V tem pogledu je pač gledališče veliko boljša ustanova.

Oglase se prvi zvoki. Mehka glasba zadoni po dvorani, nežni glasovi potrkajo na srca, zagrnejo z nežnim pajčolanom pozabe vse posvetne in vsakdanje misli in duša se dvigne na zibajočih se krilih zvokov visoko nad enolično vsakdanjost v čudežno kraljestvo muzike, tam kjer vlada ljubezen, vse odpuščajoča, vse razumevajoča ljubezen.

Kronika

• **Nemške ustanove za milanske študente.** Berlinski župan dr. Steeg je po nedavnem obisku v Milanu sporočil milanskemu županu Scottiu, da je določil nekatere ustanove za milanske študente, ki so voljni obiskovati berlinsko univerzo. Ustanove bodo trajale 10 let in je njihov namen, da bi poglobile zveze med obema velemestoma.

• **Bajanica za iskanje radia.** Prof. Angelo Drigo, ki vodi fizikalni zavod na univerzi v Padovi, je izumil aparat, ki je posebno občutljiv za žarke in zato razodeva, kje so radioaktivne snovi. S pomočjo svojega aparata je prof. Drigo že štirikrat našel manjšo količino radia, ki je bila izgubljena.

* **Dva dni in dve noči v zraku.** O najnovejšem jadralnem svetovnem rekordu poročajo: Erik Vergenz se je na državni jadralni šoli pri Dunaju dvignil v zrak 19. novembra ob 10.43 in je potem ostal v zraku neprekinjeno do sobote, 21. novembra, ko se je ob 8.18 zjutraj spet vrnil na zemljo. S tem je dosegel novi svetovni rekord 45 ur, 28 minut in 5 sekund ter je prejšnji rekord posekal za več ko 7 ur. Prejšnja rekorderja sta bila Kurt Schmidt iz Nemčije s 36 in pol ure ter Francoz Nessler z 38 in pol ure. Vergenz je star 43 let in mu novi rekord ni uspel brez truda. Že julija letos je poizkušal rušiti Nesslerjev rekord, dvignil se je desetkrat in je ostal v zraku vsega skupaj nad 200 ur, od tega 8 noči, vendar je moral zaradi neugodnih vremenskih razmer vselej spet pristati. Tokrat pa je bilo vreme ugodno. Vergenz je dosegel višino 800 metrov in je napravil več kakor 2000 zavojev v zraku, nakar se je po dveh neprespanih nočeh prav svež vrnil na zemljo.

* **Učite se strojepisja! Novi eno- dvo in trimesečni tečaji prično 3. in 4. decembra.** Najuspešnejša desetprstna učna metoda. Vaje iz korespondence, spisovanja pisem, vlog, prošenj itd. Specialna strojepisna šola: Največja moderna strojepisnica, stroji raznovrstnih sistemov. Vpише se lahko vsakdo, za dijake-inje posebni oddelek. — Novi tečaji tudi za stenografijo, knjigovodstvo, italijanščino, nemščino itd. Izbira predmetov po želji. Vpisovanje dnevno. Prospekti s slikami na razpolago: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.**

* **Stenografski tečaji — novi, začetni in nadaljevalni — prično 3. decembra.** Pouk v vseh stopnjah: korespondenčno, debatno in parlamentarno pismo. Sodobna lahka učna metoda, popolna izvežbanost. Oddelki za slovensko, italijansko in nemško stenografijo (izbira po želji). Posebne vaje po diktatu. Vpише se lahko vsakdo, za dijake-inje posebni oddelek. Pouk bo dopoldne, popoldne ali zvečer dogovorno. **Prospekte daje: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.** Informacije na razpolago dnevno v pisarni ravnateljstva.

* **Brezmesna dneva v Turčiji.** Zaradi pomanjkanja krme se je število živine v Turčiji znatno skrčilo. Po sklepu vlade bosta zato uvedena dva brezmesna dneva, ko bodo morale biti vse trgovine z mesom in mesarije zaprte.

• **Pokrajinska kmetijsko-gospodinjska šola na Malj Loki** pri Veliki Loki prične novo šolsko leto 7. januarja 1943. Šola traja neprenehoma brez počitnic 11 mesecev. Gojenke stanujejo v zavodu, kjer imajo pouk in vso oskrbo. Sprejemajo se pridna kmečka dekleta v starosti od 16 do 25 let, ki bodo po končanem šolanju ostala doma in se posvetila delu v kmečkem gopodinjstvu. Oskrbnina znaša od 250—50 lir in se ravna po premoženjskih razmerah staršev prosilke. Lastnoročno spisani in s 4 lirami kolkovani prošnji je treba priložiti: rojstni in krstni list, zadnje šolsko spričevalo, izjavo staršev ali varuha (kolek 2 liri), s katero se obvežejo plačati vse stroške šolanja, zdravniško spričevalo, potrdilo občine ali župnega urada, da je prosilka res hči kmečkih staršev in da je neoporečnega vedenja, premoženjski izkaz, v katerem je navedena velikost posestva in višina zemljiškega davka (potrjen po davčni upravi ali občini) prilože vse tiste prosilke, ki upajo na pokrajinsko ali kako drugo podporo iz javnih sredstev. Prošnje za sprejem naj se oddajo takoj, najkasneje pa do 15. dec. pristojni občini s prošnjo, da jo dostavi občini Velika Loka. Bližnje prosilke pa jih lahko oddajo osebno pri upravi zavoda na Mali Loki. Uprava šole bo prosilke obvestila o sprejemu po isti poti.

Obvestilo

Obveščamo cenj. občinstvo, da zopet pošiljamo v tovarno stare gramofonske plošče v predelavo, ter nam za dopolnitev vagona še manjka gotova količina. Radi tega plačamo **zvišano ceno Lir 10.— za kilogram.**

Pohitite, ker ta zvišana cena velja samo za ta čas dopolnitve vagonske količine.

*

Kupujemo tudi gramofone v kovčkih ter malo rabljene plošče in jih plačujemo po najvišji dnevni ceni!

»EVEREST« Ljubljana, Prešernova 44

IZ LJUBLJANE

u— **Nov rekord mraza** v letošnji jeseni smo zabeležili včeraj zjutraj, ko je živo srebro padlo na —7.2° C pod ničlo. Do včeraj je bilo najmrzlejše jutro pretekli ponedeljek, ko smo zabeležili —5.8° C. Obenem z novim valom mraza pa beležimo izredno visoko stanje barometra, ki se je dvignil kar na 776, česar že več mesecev nismo imeli prilike opaziti. Dnevi, ki se nam zdaj vrstijo, nadaljujejo sušno vreme, ki smo ga imeli vse poletje. Noči so jasne in hladne, zjutraj se megla kmalu razkadi, strehe so pobeljene od slane, drevje pa se blesti v ivju kakor sredi trde zime. Sonce skuša ogrevati zemljo in do opoldneva raztali slano in ivje. Ker je ozračje docela mirno, so sprehodi po zavetnih krajih prijetni in osvežujoči kakor v lepi zgolnji pomladi. Toda nad 5° C se ozračje ne ogreje. Toliko smo zabeležili tudi pretekli četrtek, ki je bil eden izmed najlepših dni letošnje jeseni. Včerajšnji ni zaostajal za njim in upajmo, da se nam bo nekaj takih še zvrstilo.

u— **Gospodinja pregleduje shrambo.** Ob nastopu mraza posveča vsaka vestna gospodinja čim večjo pozornost svoji shrambi, ki jo je napolnila s trudom in žrtvami. Zlasti skrbi za krompir in druge pridelke, ki jim mraz kmalu seže v živo. Čim pade živo srebro na ničlo, lahko pomrzne krompir in postane sladkoben ter se ne drži več dobro. Zato je treba kleti in shrambe na vsak način varovati pred mrazom. Okna kleti založimo s slamo ali z vrečami, napolnjenimi s kakšno drugo snovjo. Kadar ni mraza, je treba kleti prezračiti. Notranja temperatura naj bo 6 do 8 stop. C nad ničlo. Višja toplota škoduje. Vsaka gospodinja ve, da krompirja ne sme imeti razsutega kar tako po tleh, potrebna je lesena podlaga. Lesene zaboje je dobro postaviti na opeko, najbolje je, da je krompir naložen k večjemu 80 cm visoko. Čim pogosteje pregleduješ zalogo, tem manj imaš skrbi in tem dalje bo družina z njo izhajala.

u— **Tudi gospodarjem nalaga nastop mraza nekatere nujne opravke.** Preprečiti je treba škodo zavoljo zmrzovanja. Pregledati je treba vodovode ali vodnjake, v delavnicah je treba poskrbeti, da ne bo kakih neprijetnih posledic. Vodovod rad zamrzne, če se okna ali vrata ne zapirajo dobro. Tudi v kopalnicah in pralnicah je treba zapreti okno, kadar nastopa mraz. In če se že zgodi, da kaj zamrzne, se ne poslužujte ognja! Najvarneje raztalite led s cunjami, ki jih pomakate v vročo vodo. Talilne svetilke se lahko poslužuje samo strokovnjak, ki ga je treba poklicati na pomoč, kadar je zmrzal posebno huda. V splošnem velja pravilo: previdnost pri taljenju, pozor pred nevarnostjo požarov! Kdor pravočasno zavaruje vse prostore svojega doma pred zmrzaljo, si prihrani mnogo truda in stroškov.

u— **Abraham je srečal** v četrtek znani in ugledni ljubljanski trgovec in posestnik g. Eligij Eber. Je iz stare ljubljanske rodovine, ki je imela v posesti znano vrtnarijo na Mirju. On pa se je v mladosti odločil za krznarski poklic in se je po svetovni vojni osamosvojil. Spretno je vpeljal svojo vzorno trgovino s krznom ter se dvignil v krog uglednih ljubljanskih trgovcev. Ljubezen do prirode je dedoval po starših in z vso vnemo neguje svoj krasni vrt na Posavju, ki je poln cvetja in sadja. V lovskem krogu se je izkazal kot dober družabnik in tovariš. Že marsikatero nedeljo se je vrnil z obilnimi lovskimi trofejami. Prav zaradi ljubezni do prirode, v kateri izživlja svoj prosti čas, se je ohranil tako mladosten in prožen, da mu ob abrahamovini želimo še mnogo let enako čvrstega zdravja!

u— **Tretji simfonični koncert** letošnje sezone bo v petek, dne 4. decembra ob 18 uri v veliki unionski dvorani. Spored bo izvajal simfonični orkester pod vodstvom Draga Maria Šijanca. Na koncertu bo nastopil kot solist naš najodličnejši pianist Anton Trost, redni profesor ljubljanske Glasbene akademije. Natančni spored bomo objavili jutri. Koncertno občinstvo opozarjamo, da bodo vstopnice od ponedeljka dalje v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice. Hkrati obveščamo tudi, da knjigarna ne more nikomur rezervirati vstopnic, zato prosimo vse, ki se zanimajo za simfonične koncerte, da pridejo čimprej po vstopnice v Matično knjigarno.

u— **Vodstvo v Jakopičevem paviljonu.** Jutrišnjo nedeljo ob 11. uri bo spet vodstvo po razstavi četvorice: Z. Kalina, Kregarja, Omerse in Putriha v Jakopičevem paviljonu. Razstava ostane odprta samo do 3. decembra. Opozarjamo, da je to zadnja nedelja, zato izkoristite priliko oni, ki ob delavnikih ne utegnete. Prostori so toplo zakurjeni.

A. Božič
Ljubljana
Frančiškanska, ulica 3

Opozorite sv. Miklavža, da si za svoje obdarovance izbere darila, kakor so: precizne ure, moderni nakit, krasno keramiko, servise s pravim srebrom i. t. d. — Taka darila so dragocena in trajne vrednosti.

u— **Tečaji knjigovodstva — novi — začetni in nadaljevalni prično 3. decembra.** Preizkušena učna metoda s praktičnimi vajami: eno- in dvostavno, ameriško, družbeno, bančno in industrijsko knjigovodstvo, posebej kartotečni, kopirni sistemi. Vaje v praktičnih pisarniških poslih. Vpише se lahko vsakdo, za dijake-inje posebni oddelek. Pouk bo dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. — Posebni tečaji za stenografijo, strojepisje, italijanščino, nemščino itd. — Vpisovanje dnevno. — Informacije prospeke daje: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.

u— **Za Gospodinjski koledar** za leto 1943/XXI opažamo tudi letos živahno zanimanje. Kakor zvemo, se pripravlja gospodinjam zopet prijetno iznenadenje. Gospodinjski koledar bo bogato izpopolnjen v smislu izraženih želja. V dodatku pa bo priključeno **»Najnujnejše znanje o sodobnem kuhanju«** s koristnimi praktičnimi navodili in bogato zbirko receptov za kuhanje v današnji dobi. Priporočamo, da čimprej naročite Gospodinjski koledar v knjigarni Tiskovne zadruge, Šelenburgova ulica 3.

u— **Lepe povestne knjige,** krasne slikanice in razne šolske potrebščine, primerne za Miklavževa darila, dobite v knjigarni Tiskovne zadruge v Šelenburgovi ul. 3.

u— **Čistilno kopališče v Zavodu za socialno zavarovanje** na Miklošičevi cesti št. 20 je zopet odprto in sicer: ob petkih in sobotah ves dan od 8. do 18.30, ob nedeljah pa le dopoldne od 8. do 12. ure. Parna kopel pa je odprta: ob petkih popoldne od 14 do 18 samo za ženske in ob sobotah dopoldne od 8 do 12, popoldne od 14. do 18. ure pa samo za moške.

u— **Ne zamudite prilike!** Vpišite se čim prej v jezikovne tečaje, kjer poučujemo vse moderne jezike, predvsem italijanščino, nemščino in francoščino. Uspešno vodimo začetne, nadaljevalne in konverzacijske tečaje. Honorar zmeren. Dijaki popust. Vpisovanje dnevno od 8 do 12 in 14 do 16. — Korepetitorij: Mestni trg 17/I.

u— **Vsi dijaki, ki bi želeli imeti uspehe na srednjih, trgovskih, strokovnih in ljudskih šolah,** naj se vpišejo v Korepetitorij, kjer dnevno poučujemo, razlagamo in izpraševamo vse predmete. Važno posebno za privatiste in one, ki ne morejo redno obiskovati šolskega pouka. Honorar zmeren. Revnejši popust. Vpisovanje dnevno od 8 do 12 in 14. do 16. Korepetitorij, Mestni trg 17/I.

SPORT

List iz arhiva

Kaj čudno, če se tudi sportnemu uredniku primeri — in tale doba med jesenjo in zimo, ki se še ni pokazala v svoji pravi obliki, je kakor nalašč za take vreli — da kar naenkrat ne vidi nikjer v dosegljivi bližini dogodka, ki bi mu lahko posvetil posebno pozornost in nanj opozoril še prijatelje in čitatelje svoje rubrike.

Že veste, boste dejali, nimate o čem pisati, pa mlotite prazno slamo ali pa razvlačujete stvari na dolgo in široko, ki so že davno pozabljene in jih tudi vredno ni pogrevati znova... Ni tako, dragi prijatelji! Klub vojni in njenim sitnostim, ki niso ostale prihranjene niti sportnikom, je kronika po sportnem svetu še zmerom pestra dovolj, da bi lahko iz dneva v dan polnili dolge kolone s številkami in imeni.

Toda gradivo te vrste — tako imenujemo pri nas doma vsebino vsake rubrike — je navsezadnje zmerom enako, tembolj, ker prihajajo vsa ta imena od daleč ali od zelo daleč drugod in so tudi številke ki so zvezane z njimi, samo zadnje ugotovitve z zanimivih sportnih dogodkov, ki jih žal nismo doživeli sami. Kakor da bi ne vedeli, da ste že tolikokrat zamahnili z roko, ko ste čitali, da je tam nekje na visokem severu neki Haegg ali Borg ali Zins, ali kdor hočete, dosegel nov svetovni ali evropski rekord. In dejali obenem: »Še to naj si zapomnim zdaj in se navdušujem za tega neznanega junaka, ko imam že drugih skrbi dovolj!«

Prav, ne bomo oporekali. Prav gotovo je v teh časih stvar z rekordi na sportnem polju precej drugačna kakor je bila pred vojno. Toda ti rekordi in to udejstvovanje v sportu niso namen samim sebi, temveč imajo svoj globlji pomen v ohranitvi sportne ideje ter vzdrževanja vsega, kar človeka — predvsem mladega in šele doraščajočega, ki ga po končani vojni čakajo težke naloge — ohranja zdravega, krepkega in sposobnega za vsako žrtev.

Če tako gledamo na današnje sportno življenje po svetu, potem nam bo laže razumljivo, zakaj vsi narodi — veliki in mali — v sportu zbirajo vse svoje mlade sile, jih vzgajajo v redu in disciplini, ki sta prvi pravili v smotrnem telesnovzgojnem delu in ne opustijo nobene priložnosti, da v plemenitem medsebojnem tekmovanju krepijo njihove telesne in duševne sposobnosti. V tem prizadevanju se tu in tam neizbežno pojavljajo boljši ali sploh nedosegljivi posamezniki, o katerih pravimo, da so rekorderji. Njihova imena s podatki o sportnih uspehih gredo tudi po naših rubrikan, predvsem zato, da vemo kaj in kako delajo drugod.

Po tem uvodu, ki se je tudi nekoliko zavlekel proti pomislekom, na katere smo tako pripravljeni, lahko preidemo k našemu listu iz arhiva, to je k enemu izmed sportnih dogodkov, ki nam je ostal prav posebno živo v spominu. Dogodek, ki je sicer močno pobarvan osebno, je bil zabeležen v prelepi zimski sezoni v letu 1935. in je navrgel sportnikom mnogo bogatih uspehov, čitateljem te rubrike pa že nekoč nič manj prisrčne zabave. Takole nekako se je bilo zgodilo, v zelo skrčeni obliki:

Bilo je 3. II. 1935

P. je bila vsa v zimskem sijaju. Smučarji so — ali smo, sem dejal takrat — kar vriskali od veselja. Snega je bilo v treh dnevih samo tri metre več in obetala se je smuka kakor je še ni bil deležen noben učenec nobene smučarske šole. Vsa planota je bila odrezana od sveta in samo smuči in dober smučar na njih bi lahko spet dobil zveze z ostalim svetom. Ali ni to bila idealna naloga za človeka, ki je prišel tja — predvsem zaradi zveze med sportno mladino in vsemi ostalimi, ki so jo imeli radi.

Na postajo na B. je bilo treba priti in večerni vlak je odhajal od tam okrog šestih zvečer, v trdi temi skoraj. Zunaj je snežilo kakor bi trgali cunje in čudovito obupna se je zdela pot v to belo negotovost. Toda novinar na smučeh je še vztrajnejši kakor tekmovalec. Do železnice ali telefona mu ni nobena ovira prehuda.

Okrog dveh popoldne smo se poslovili od toplega hotelskega ozračja. Bilo je tako težko to slovo od črne kave in prijetnega okolja, toda moralo je priti tako. Kakor se zastopnikom tiska dogaja neštetokrat v življenju, med dogodki v svetu in onimi v tiskarni.

In zdaj čitam v arhivu! Stopil sem na start v vrsto samih favoritov; tu je bil nedavni prvak v slalomu, poleg njega poveljnik vse smučarske vojske, zraven njega najspretnejši iz generacije mladih funkcionarjev pri smučarski zvezi in še eden iz redakcije pri p. t. konkurenci. Povoda dovolj, da bi moral biti prvi.

Sneg je gost in moker; vsi smo opremljeni kakor Amundsen, ko je zadnjič silil na severni tečaj, toda snežink je toliko in tako težke in velike so, da kmalu ne vidim koraka pred seboj. Tempo je oster. Kilometer ali dva se držim vseh ostalih, potem pa se začne križev pot za vsakega posebej. In zame najtežji.

Razdalja od boljših se veča skoraj od minute do minute. Še malo in vse okrog mene je sam sneg, sama tišina, sama neznansko dolga pot do kolodvora na B. To je treba doživeti! Zdaj pa zdaj se nekje oglasi nekdo, ki hiti za istim ciljem, toda ta je »namazan« kakor je treba in spet je vse okrog naokrog kakor v Sibiriji. Sonce je že davno zašlo za Julijskimi in večerne sence že legajo na zemljo.

Do postaje je še celo uro ali še več. Ono leto je natančno eno leto obstojal v Ljubljani smučarski klub, ki si je nadel ime »Slalom klub 34«. Krasni dečki so bili to, že od vsega početka, najbolj pa ono nedeljo na 16 km dolgi progi od P. do B. Meni je eden izmed njih — še danes ga srečujem čistega in zdravega, večinoma brez smuči — podaril nič in več manj kakor kocček parafina. Ta je storil svoje, da sem ujel večerni vlak in objavil nekje tudi prav lepe rezultate z vseodnevnega tekmovanja za smučarsko prvenstvo.

Ko je bilo vsega konec in so vsa ona poročila poromala po širnem svetu, smo se vsedli za toplo peč in obudili prve spomine na sončne in snežne dneve po beli planoti P.; danes jih oživljamo spet, ker nas tako živo spominjajo na težke in lahke urice v spremljanju sportnega življenja pri nas.

* * *

Ta čas takih težav ni, toda včasih se zgodi, da kar na lepem res ni pri roki tako bližnjega dogodka, da bi mu lahko pripisali nekaj čisto svojega.

Ils.

Mali oglasi

Službe išče

Mlado dekle.
pridno in pošteno išče popoldansko zaposlitev. Naslov v vseh posl. Jutra. 16456-2

Prodam

Perzijsko preprogo
prostno prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 16453-6

Štedilnike in peči
več komadov različne velikosti, — nov sistem »Merkur« 50% prihranka na kurivu. Dobavlja za reklamne cene Merkur, Puharjeva 6. 16446-6

Predpečice
za lončeno peč, 50% prihranka na kurivu, za reklamne cene dobavlja »Merkur«, Puharjeva 6. 16444-6

Skunks ovratnik
velik, naprodaj. Poizve se v Salonu Ravnikar, Gosposvetska c. 3-I. 16464-6

Moške čevlje
elegantne, lepe, št. 42, nizke, prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 16463-6

Perzianer krzno
novo, za kompletni plašč ugodno prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 16367-6

Kupim

Vreče, biciklje,
bicikelj-gume in motorna kolesa kupimo in plačamo zelo dobro. — »Merkur«, Puharjeva 6 16445-7

Steklenice
šampanjske, cincano buteljke, chianti in druge kupujemo. Gostilna Lovšin. 16412-7

Otroške čevlje
št. 33—36, kupim takoj. Tyrševa 17. I., desno. 16472-7

Prehrana

Domačo hrano
pri samostojni osebi iščem. Ponudbe pod »Živež za oba dam sam« na ogl. odd. Jutra. 16411-14

Avto-moto

Steyr 55
krasno ohranjen, s prima gumami naprodaj — Kenda, Adler Service — Kersnikova 2. 16320-10

Kapital

Asistentka
išče manjše posojilo proti dobri garanciji. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Asistentka«. 16312-16

Oblačila

Persianer plašč
dobro ohranjen, prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 16435-13

Moško suknjo
črno, poceni prodam. — Naslov v vseh posl. Jutra. 16417-13

Sobo odda

Opremljeno sobo
s kopalnico takoj oddam v Malgajevi 6, pritličje. 16468-23

Sobe išče

Opremljeno sobo
lepo s souporabo kopalnice v centru iščem. — Ponudbe pod »Boljša gospodična« na ogl. odd. Jutra. 16423-23a

Opremljeno sobo
lepo s posebnim vhodom in uporabo kopalnice išče gospod. Ponudbe pod »Domač« na ogl. odd. Jutra. 16473-23a

Službo dobi

Prodajalko
pridno in pošteno za trgovino sadja in zelenjave sprejmem takoj. Naslov v vseh posl. Jutra. 16459-1

Postrežnico
pošteno in snažno, iščem dnevno za nekaj ur. — Rožna dolina c. XIX-14. 16447-1

Kuharica
z daljšimi zaposlitvami, vešča gospodinjstva 2 oseb dobi dobro mesto. Naslov v vseh posl. Jutra. 16422-1

Čevlj. pomočnika
dobrega, za nova dela, sprejme Jarc Jože, Lepodvorska 3. Plača dobra, služba stalna. 16399-1

Kuharico
samostojno, za vsa dela v malem gospodinjstvu, sprejmem takoj Naslov v vseh posl. Jutra. 16338-1

Vajenci (-ke)

Vajenko
modistovsko, sprejme — Stegnar Ivanka, Stritarjeva ul. 9. 16424-44

Stanovanja

500 lir nagrade
dobi, kdor mi preskrbi enosobno stanovanje, — event. tudi garsoniero. Ponudbe pod »Ne predaleč« na ogl. odd. Jutra. 16425-21a

Pridelki

Rumeno korenje
in krmilna pesa sta v pomanjkanju sena najboljše nadomestilo krmo goved, zlasti krav mlekaric. Kupite ju pri Gospodarski zvezi v njenih skladiščih v Maistrovi ulici št. 10, ali vsak dopoldan na Pogačarjevem trgu v mesarski stojnici Fr. Ocvirka. 16359-33

Živali

Angora-mačko
mlado, kupim takoj. Ponudbe do sobote dopoldan. Naslov v vseh post. Jutra. 16413-27

Izgubljeno

Otroški ovratnik
bel, sem izgubila včeraj od Bleiweisove c. do splošne bolnice. Najditelj se naproša, naj ga odda proti nagradi v ogl. odd. Jutra. 16418-28

Stroji

Šivalni stroj
samo glavo novo ali dobro ohranjeno kupim. Stary, Tavčarjeva 1-I. 16471-29

Obrt

Gospodje, pozor!
Klobučarna »Pajk« vam strokovnjaško očisti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica. — Se priporoča Rudolf Pajk, Sv. Petra cesta 38. J-158-M-30

Krzno!
Damski in otroški plašči, krzno za obšive in žepe, mufi, ovratniki itd. pri L. Rot, krznarstvo, — Ljubljana, Mestni trg 5. J-188-M-30

Razno

Vloge in prošnje
v italijanščini sestavlja, prepisuje, razmnožuje, izvršuje vse informacije in razne osebne usluge »SERVIS BIRO«, Ljubljana, Sv. Petra c. 29. J-189-M-37

P. G. Wodehouse 35

PODJETNI SAM

Humoristični roman

»Dolly!« je vzkliknil tudi gospod Molloy, pa ne toliko z bolečino kakor s strahom. Njegovo mnenje o svoji lastni razboritosti je bilo preskromno, da bi se bil upal mirno gledati nastalemu položaju v oči, zato se mu je zdelo, da mora biti vljuden s prijateljem Chimpom, ki ga je poznal kot prevejanega lisjaka.

»Če me imate za zmožnega...« je začel gospod Twist.

»Nikar tako ne misli, Chimp, nikar tako ne misli,« se je Molloy odločno uprl. »Moja boljša polovica je malce zbegana, to je vse. Nič je ne poslušaj. Kako torej misliš, prijatelj Chimp?«

Spoštovanje gospe Molloyeve do moževih strateških zmožnosti je bilo le neznatno boljše od njegovega lastnega mnenja. Pogoltnila je torej bojevite besede, ki so ji bile na jeziku, in predirljivo uprla oči v gospoda Twista.

»Takoj ti povem,« je Chimp odgovoril na tovariševo vprašanje. »A najprej urediva poslovno plat. Kako bova delila?«

»Kako bova delila?« I, vsakemu pol, bi se mi zdelo,« je Soapy zajecljal, čudeč se, da si more vobče kdo zamisliti drugačno rešitev. »Jaz in moja gospa štejeva seveda za enega.«

Chimp se je pikro zasmejal.

»Nič vsakemu pol!« je vzkliknil z odločnim glasom. »V tej stvari predstavljam jaz možgane, in toliko moraš vedeti, da možgani zmerom več zaslužijo kakor roke. Le poglej Henryja Forda! Ali pa canterburyjskega nadškofa!«

»Mar hočete trditi, da bi canterburyjski nadškof odbil Soapyju polovični delež, če bi si morala razdeliti sunjen denar?«

»Oh, ne, hčerka, tega nikakor nisem hotel reči,« je smeje se odvrnil Chimp. »Ampak prekleto rad bi videl Soapyja in nadškofa kot družabnika podjetja za praznjenje tujih blagajn.«

»Nu,« se je oglasil Soapy, »tudi če bi tako naneslo, sodim, da mi nadškof ne bi mogel reči drugega kakor: ‚Čuj, Molloy, po mojih mislih...‘«

Dolly je presekala ta razgovor, ki je postajal od sile akademski, a je pomenil samo izgubo dragocenega časa.

»Šestdeset od sto in štirideset od sto!« je zdajci dejala.

»Sedemdeset in trideset!« je popravil Chimp.

»Pet in šestdeset pa pet in trideset,« se je oglasil Soapy, da bi pošteno zbližal oba konca.

»Naj bo, in mir besedi!« je vzkliknil Chimp. »A zdaj vama povem, kaj moramo storiti. Najprej ti dam pet minut časa, da vidiva, ali najdeš sam od sebe bojni načrt; če ga ne najdeš, mi takoj povej, kajti stvar je preprosta kakor očenaš.«

Pet minut napetega premišljevanja ni obrodilo v Soapyjevi glavi nikakega sadu.

»Nu torej,« je rekel Chimp, ko je čas potekel. »Stvar je takšnale: ti stopiš k človeku, ki je vzel hišo v najem, in ga poprosiš, naj ti jo prepusti.«

»In to je vsa vaša salomonska modrost?« je porogljivo zavreščal Dollyjin glas. Tudi njenemu možu je bilo nekaj pikrega na jeziku.

»Kaj vama ni všeč, prijatelja?« Chimp se ni dal spraviti v zadrego. »Nu, poslušajta dalje. Prva naj gre k temu ptiču Dolly in se dela začudeno, ker njen oče še ni prišel.«

»Kdo, pravite?« je vprašala gospa Molloy.

»Njen oče, sem rekel,« je odvrnil Chimp. »Dolly naj se torej potrudi, da mu zmeša glavo, in če je še tista, ki sem jo včasih poznal, bo mož v nekaj minutah zrel za drugo dejanje. To bo trenutek, ko mora nastopiti Soapy...«

»In jaz naj prevzamem vlogo njenega očeta?« je zlovoljno vprašal Soapy.

»Seveda. Njenega očeta... Zakaj pa ne, prosim?«

Soapy Molloy, ki je bil v vsem, kar je zadevalo razliko let med njim in njegovo življenjsko družico, zelo občutljiv, je menil, da Chimp v tej zadevi ne kaže primerne obzirnosti, in se je jel izgovarjati zastran svojih osivelih sencev.

»In potem?« je Dolly vprašala.

»Potem naj se Soapy nekoliko ozre...«

Soapyju je znova zrasel greben. Ozirati se je znal kakor zlepa ne kdo.

»In ko se nekoliko ozre,« je Chimp nadaljeval, »naj Soapy ganljivo in prepričevalno pojasni, da je pred davnim, davnim časom zagledal v tej hiši luč sveta...«

»Kako mislite to: pred davnim, davnim časom?« se je zdrznil gospod Molloy.

»Reči hočem, pred mnogimi leti,« je odločno ponovil Chimp. »Preden se je z vso rodbino izselil v Ameriko in s krvavečim srcem pustil svojo drago rodno hišo v rokah tujcev, ki so jo kupili. Tu je treba obravnavati stvar z rokavicami. Dopovej mu, da obožuješ spomine na davno minula otroška leta, lepe trate, po katerih si skakal kakor kozlè, in celó opeko, iz katere je koliba zgrajena. Vsi tvoji najdražji svojci so živeli v teh sobah na vrhu, in tako dalje, in tako dalje,« je Chimp vzneseno končal; »ako ima ta čuk le količkaj čuteče srce in ti bo Dolly spretno ugladila pot, mora pasti v mrežo kakor zrela hruška.«

Nastal je molk, ves nabit z elektriko.

»Imenitno,« je nazadnje rekel Soapy.

»Mislim, da pojde,« je malce dvomljivo rekla Dolly.

»Da, da, iti mora, naj stane kar hoče,« je Soapy živahno dodal. »Kar zanesita se name. Najpozneje v treh minutah bo imel jazbec solzne oči.«

»Mnogo je na Dollyji,« je Chimp opomnil.

»Zastran mene ne skrbita,« je ponosno rekla Molloyeva gospa. »Storila bom svojo dolžnost. A zdaj poslušajta. Če naj zaigram vlogo, ki mi je namenjena, zahtevam v nagrado klobuk z rajčičjim perjem, ki sem ga davi videla na Regent Streetu. Velja?«

»Koliko stane?« sta v en glas vprašala ostala dva člana konzorcija.

»Osemnajst gvinej.«

»Osemnajst gvinej!« je vzkliknil Chimp.

»Osemnajst gvinej!« je zastokal Soapy.

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani